

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТ ЩАСТЯ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. <i>Концепт щастя у сучасному науковому дискурсі.....</i>	6
1.2. <i>Концепт щастя у мовознавстві.....</i>	21
РОЗДІЛ 2. АСОЦІАТИВНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ У ДОСЛІДЖЕННІ КОНЦЕПТУ ЩАСТЯ.....	30
2.1. <i>Асоціативний експеримент як вид дослідження</i>	30
2.2. <i>Відбір слів-стимулів для асоціативного експерименту</i>	35
2.3. <i>Добір респондентів для асоціативного експерименту.....</i>	37
2.4. <i>Аналіз результатів асоціативного експерименту. Асоціативні поля та сміслові групи.....</i>	39
2.5. <i>Типи реакцій в асоціативних полях.....</i>	46
2.6. <i>Аналіз результатів експерименту за віковим параметром</i>	49
2.7 <i>Концепт щастя у мовній картині світу українців за результатами експерименту</i>	59
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	68
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Центральним аспектом нашого дослідження є аналіз варіативної реалізації концепту щастя на різних ступенях підсвідомості людей з розподілом на вікові категорії. Концепт щастя – це міждисциплінарний об’єкт дослідження, адже охоплює багато сенсів і має широкий спектр взаємодії з різними науковими дисциплінами. Концепт щастя є предметом дискусій щодо використання та значення, а також щодо можливих відмінностей у розумінні в різних культурах.

Актуальність теми зумовлена потребою розширення теоретичних відомостей про мовну картину світу українців, зокрема, в аспекті концепту «щастя» та пов’язаних концептів. За допомогою аналізу та зіставлення з теоретичною базою можливо доповнити та розширити існуючі відомості за темою.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано у науковому семінарі «Сучасні проблеми психолінгвістики» на кафедрі загального та прикладного мовознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна відповідно до тематичного плану її наукових досліджень.

Мета роботи полягає у розкритті мовної картини світу українців з розподілом на вікові категорії в аспекті бачення концепту «щастя» та суміжних концептів.

Для реалізації зазначеної мети передбачається розв’язання таких **завдань**:

- дослідити теоретичну базу поняття концепту, концепту «щастя» та споріднених;
- виділити перелік слів-стимулів для асоціативного експерименту, спираючись на розглянуту теоретичну базу;
- розкрити сутність та специфіку асоціативного експерименту як інструменту лінгвістичних досліджень;

- провести асоціативний експеримент, спрямований на виявлення асоціативних зав'язків у межах концепту «щастя»;
- проаналізувати проведений асоціативний експеримент;
- схарактеризувати концепт «щастя» у мовній картині світу українців з розподілом на вікові категорії.

Об'єктом дослідження є концепт «щастя» у сучасній мовній картині світу українців.

Предмет дослідження – асоціативний складник концепту «щастя».

Теоретичною та методологічною основою роботи є праці вітчизняних і зарубіжних учених з теорії літератури, лінгвістики, психології таких як П. Селігей [Селігей, 2012], Д. Канеман [Канеман, 2021], Е. Фромм [Фромм, 2010], Л. Гаврищак [Гаврищак, 2019], М. Ісаєва [Ісаєва, 2015], О. Кордонець [Кордонець, 2015], В. Ільєнкова [Ільєнкова, 2018], З. Коцюба [Коцюба, 2012], Л. Калмикова [Калмикова, 2008], О. Шевченко [Шевченко, 2021], Є. Васянович [Васянович, 2021], Н. Дубовик [Васянович, 2021], Л. Спиридонова [Спиридонова, 2015], Ш. Стайл [Style, 2011], Д. Майєрс [Myers, 1996], Ж. Жарноцайова [Zsarnoczaiova, 2020] та інших.

У роботі використано такі методи дослідження. Основними методами дослідження є описовий та метод контекстного аналізу (для вивчення концепту щастя, як об'єкту дослідження), метод асоціативного експерименту і кількісний методи (для аналізу отриманих результатів), а також частково квантитативний прийом (під час встановлення поширеності різних асоціацій). Застосований і метод семантичного аналізу для переліку ядерних реакцій і складання мовної картини світу.

Наукова новизна одержаних результатів:

- вперше одержано результати асоціативного експерименту, який спрямований на встановлення місця концепту «щастя» у свідомості сучасного українця в умовах війни;

- відкрито можливості для удосконалення системи аналізу мовної картини світу українців з використанням виявлених за допомогою асоціативного експерименту тенденцій;
- доповнено загальну наукову картину української лінгвістики у аспекті проведення та аналізу асоціативних експериментів.

Практичне значення одержаних результатів. Положення та висновки кваліфікаційної роботи можуть послужити основою для подальших досліджень концепту «щастя» та мовної картини світу, як українців, так і представників інших країн. Також вони можуть знайти своє місце у навчальних курсах з мовознавства, лексикології, семінарах і спецкурсах з концептології, соціопсихолінгвістики.

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТ ЩАСТЯ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. 1. Концепт щастя у сучасному науковому дискурсі

Поняття «мовна свідомість» належить до домену психолінгвістики, воно було введено у науковий обіг відносно нещодавно та на даний момент не має чіткого уніфікованого формулювання. П. Селігей виділяв такі значення: «мовна картина світу, тобто образи свідомості, матеріалізовані в мовних знаках» [Селігей, 2012, с. 40], це вказує на те, як індивід уявляє світ навколо себе через призму мовлення. Під «мовною свідомістю» він також розумів «механізм керування мовленням, який формує, зберігає та перетворює мовні знаки, правила поєднання й уживання їх» [Селігей, 2012, с. 40]. Цей механізм визначає, як мова використовується для передачі думок та інформації. І третє значення, яке П. Селігей вкладав у поняття це «судження й уявлення людини про мову та її суспільну роль» [Селігей, 2012, с. 40]. Це включає у себе переконання та усвідомлення людиною ролі мови в суспільстві.

Центральною складовою нашого наукового дослідження є розгляд варіативної прояви концепту щастя на різних рівнях підсвідомості осіб, враховуючи їх вікові категорії. Термін «концепт» відповідно до латинського походження перекладається як «поняття» [Огар, 2013], проте його розуміння в рамках нашого дослідження є більш широким. За концепт сприймається «структура, яка відбиває знання, уміння та досвід людини», або «прообраз, що уособлює культурно зумовлені уявлення мовця про світ» [Бобро, 2018].

Концепт щастя – це міждисциплінарний об'єкт дослідження, адже охоплює багато сенсів і має широкий спектр взаємодії з різними науковими дисциплінами. «Щастя» є предметом дискусій щодо використання та значення, а також щодо можливих відмінностей у розумінні в різних культурах. Цей концепт здебільшого використовується у зв'язку з двома факторами:

- поточний досвід відчуття емоції (афекту), наприклад, задоволення чи радості, або більш загальний сенс «емоційного стану в цілому»

[Поліванова, 2015]. Наприклад, Д. Канеман визначив щастя як «те, що я відчуваю тут і зараз» [Канеман, 2021]. Таке використання переважає у словникових визначеннях концепту щастя.

- оцінка задоволеності життям, така як, якість життя [Поліванова, 2015]. Д. Канеман зазначив, що це важливіше для людей, ніж поточний досвід [Канеман, 2021].

Суб'єктивне благополуччя включає показники поточного досвіду (емоції, настрої та почуття) та задоволеності життям [Поліванова, 2015]. Так деякі люди відчувають щастя «у моменті», а деякі вбачають його у стабільному та спокійному житті. Евдаймонія – це грецький термін, який по-різному перекладається як щастя, добробут, розквіт і благословення [Арістотель, 2002]. К. Ландес запропонував включати в концепт щастя суб'єктивне благополуччя, настрої та евдаймонію [Landes, 2015]. К. Ландес робить висновок, що за евдаймонічними поглядами «щасливе» життя полягає в актуалізації потенціалу індивідів, який може бути пов'язаний з мораллю, свободою волі (наприклад, можливостями), інтелектуальними здібностями, процвітанню тощо [Landes, 2015].

Крім того, слід враховувати, що передбачуване семантичне значення концепту «щастя» може піддаватися зміні залежно від контексту, що призводить до його багатозначності та неоднозначності в рамках дослідження. Також, при здійсненні вимірювань рівня щастя в момент переживання може спостерігатися відмінність в судженнях, порівняно з оцінками, здійсненими на пізнішому етапі з використанням пам'яті.

У своїх філософських роздумах, Арістотель концептуалізував евдаймонію як вищу ціль людських прагнень та дій. При цьому, незважаючи на те, що евдаймонію часто перекладають як «щастя», деякі академіки доводять, що більш точним її перекладом може бути «людський розквіт» [Арістотель, 2002]. Використання Арістотелем цього терміну в «Нікомаховій етиці», написаній у 350 році до н.е., виходить за межі загального розуміння щастя [Арістотель,

2002]. У цьому важливому філософському творі, Арістотель твердив, що щастя, а також здоров'я та успіх, є єдиними цілями, яких люди прагнуть самі заради себе, на відміну від інших цілей, таких як багатство, слава чи дружба [Арістотель, 2002]. Він зауважував, що люди прагнуть до інших цілей не лише для їхнього власного сакрального значення, але також з метою досягнення щастя [Арістотель, 2002]. Для Арістотеля, евдаймонія є скоріше активною життєдіяльністю, а не лише емоційним станом [Арістотель, 2002]. Термін «евдаймонія» походить від грецьких слів «eu» («добро» або «благополуччя») та «daimon» («дух» або «мале божество», яке також використовується у розширеному сенсі для позначення долі чи фортуни) [Арістотель, 2002]. Отже, щасливе життя в Арістотелевій філософії – це добре життя, в якому людина найбільш повно розкриває свою людську природу.

Зокрема, Арістотель стверджував, що хороше життя – це життя досконалої раціональної діяльності [Арістотель, 2002]. Він прийшов до цього твердження за допомогою «Аргументу функції», по суті, якщо він правильний, кожна жива істота має функцію, тобто те, що вона робить унікально [Арістотель, 2002]. Для Арістотеля людська функція полягає в тому, щоб мислити, оскільки це єдине, що людина робить унікально [Арістотель, 2002]. За Арістотелем, життя відмінної раціональної діяльності – це і є щасливе життя [Арістотель, 2002]. Він стверджував, що другим найкращим життям для тих, хто не здатний до досконалої раціональної діяльності, є життя моральної чесноти [Арістотель, 2002].

Ключове питання, на яке намагається відповісти Арістотель: «Яка кінцева мета людського існування?» [Арістотель, 2002]. Багато людей шукають задоволення, здоров'я і доброї репутації, що вони мають цінність, але жодне з них не може зайняти місце найбільшого блага, до якого прагне людство [Арістотель, 2002]. Може здатися, що всі блага є засобом для досягнення щастя, але Арістотель сказав, що щастя завжди є самоціллю [Арістотель, 2002].

Ф. Ніцше висловлював критику щодо обмеженої спрямованості англійських утилітаристів на досягненні найвищого рівня щастя, і вважав, що ця концепція відображається в фразі «людина не прагне щастя, лише англієць прагне» [Ніцше, 2002]. Ф. Ніцше вказував на те, що зробити щастя своєю кінцевою ціллю та метою існування призводить до пониження гідності людини [Ніцше, 2002]. Замість цього, Ніцше виступав за культуру, яка встановлює вищі та складніші цілі, ніж просто досягнення «простого щастя» [Ніцше, 2002]. Він ввів поняття «останньої людини» як спробу критикувати утилітаристів і тих, хто домагається лише особистого комфорту, уникаючи всякого виду ризику, напруження, труднощів, викликів і боротьби [Ніцше, 2002]. Ф. Ніцше вважав таких малодушних «останніх людей» за низькорівневих і закликав до розгляду цінності того, що є складним і може бути досягнутим лише через наполегливу боротьбу, переживання труднощів та випробування [Ніцше, 2002]. Він вказував, що саме страждання і нещастя відіграють конструктивну роль у створенні цінних аспектів життя, включаючи найвищі досягнення в людській культурі і філософії [Ніцше, 2002].

Теорії про досягнення щастя розглядають різні аспекти цього поняття і включають різноманітні фактори, які сприяють його досягненню. Однією з таких теорій є ідея «зустрічі з неочікуваними позитивними подіями» [Поліванова, 2015]. Ця концепція вказує на те, що несподівані приємні події можуть принести радість та щастя в житті людини. Інше поняття наголошує на важливості «зустрічі зі значущою людиною» [Поліванова, 2015]. Ця концепція вказує на те, що важливі відносини та спілкування з особами, які мають значення для нас, можуть значно покращити наше психічне становище та відчуття щастя. Крім того, щастя не обмежується лише миттєвими задоволеннями та зовнішніми враженнями. Вони підкреслюють важливість «насолоди від прийняття та похвали інших». Це означає, що задоволення від того, як інші оцінюють нас та наші досягнення, може впливати на наше власне відчуття щастя та самооцінки. Усі ці концепти розглядають різні аспекти та

джерела щастя і допомагають нам краще розуміти, як можна досягти і зберегти цей важливий аспект життя.

Проведемо аналіз роботи Л. Афанасьєвої та Р. Олексенка в контексті філософської дисципліни [Афанасьєва, 2019, с. 21]. Автори розрізняють наступні семантичні компоненти, які відносяться до концепту: «щастя є цілком об'єктивним станом людини, який відображає позитивні риси в розгортанні людської долі, успіх в якійсь справі, життєвий талан тощо» [Афанасьєва, 2019, с. 21]. Розглянувши це значення, можна виділити такі приклади: вдача в кар'єрі, успіх в особистому житті, досягнення життєвих цілей тощо. Наступним виділеним компонентом є такий: «щастя – суто внутрішній, психологічний стан переживання інтенсивної радості від здійснення тих чи інших намірів, переживання захвату і блаженства» [Афанасьєва, 2019, с. 21]. Це значення базується більше на психологічному розумінні щастя, яке буде згадуватися далі. «У загальнофілософському аспекті щастя найчастіше осмислюється як володіння вищими благами життя» [Афанасьєва, 2019, с. 21]. Це значення можна розуміти як досягнення успіху у матеріальному аспекті життя, мати великі статки і жити у добробуті. І нарешті «поняття щастя уособлює суб'єктивну моральну реакцію особистості на володіння цими благами, що знаходить прояв у певному задоволенні від життя загалом» [Афанасьєва, 2019, с. 21]. Це значення уособлює відголосок людини на отримані блага, який являє собою індивідуальну реакцію на благополучне життя. Наприклад, бачити щастя у багатстві, дорогих речах, подорожах та майні. Саме такі розуміння щастя включають в себе досить повний спектр людської свідомості як способу накопичування людиною власних свідомих і підсвідомих намірів до самореалізації. Отже, у рамках філософського розуміння, щастя розглядається як ціннісне ставлення людини до життя, що відображається в значущих судженнях [Афанасьєва, 2019]. Вимірювання щастя здійснюється на основі досягнень та успіхів, які людина має в житті [Афанасьєва, 2019].

Деякі люди зосереджуються на різниці між гедоністичною традицією пошуку приємного та уникнення неприємного досвіду та евдаїмоністичною традицією жити повним і глибоко задоволеним життям [Канеман, 2021]. Д. Канеман сказав: «Коли ви дивитеся на те, чого люди хочуть для себе, як вони переслідують свої цілі, здається, що вони більше керуються пошуком задоволення, ніж пошуком щастя» [Канеман, 2021]. Багато хто з нас схильний надавати пріоритет задоволенню своїх нагальних потреб і бажань, а не розглядати потенційні довгострокові наслідки цього вибору для нашого загального благополуччя і глибшого евдаїмонізму. Зосередженість на миттєвому задоволенні може призвести до різного роду споживацької простоти і відсутності глибшого життєвого щастя.

Ідея мотиваційного гедонізму – це теорія про те, що задоволення є метою людського життя [Поліванова, 2015]. З 2000 року сфера позитивної психології значно розширилася з точки зору наукових публікацій, і з'явилося багато різних поглядів на причини щастя та фактори, які корелюють зі щастям [Dunn, 2010]. Було розроблено та продемонстровано численні короткострокові втручання з самодопомоги для підвищення рівня щастя [Dunn, 2010]. Важливо враховувати, що концепція гедонізму мотивує не лише пошук приємних відчуттів, але й ставить під сумнів загальні мети та цінності, що може бути об'єктом дискусій та різних тлумачень. Однак, якщо не сприймати його як єдиний підхід, вивчення гедонізму може розкрити важливі аспекти та взаємозв'язки між задоволенням і якістю життя.

Можна зробити висновок, що розуміння щастя включає як об'єктивні, так і суб'єктивні аспекти, відображаючи різні підходи та філософські погляди. Такий підсумок був отриманий після аналізу різних аспектів щастя, включаючи суб'єктивне благополуччя, евдаїмонію та концепції відомих філософів, таких як Арістотель [Арістотель, 2002] і Ф. Ніцше [Ніцше, 2002]. Ми розглянули низку теорій щастя, і всі вони підкреслюють важливість непередбачуваних обставин і тісних зв'язків з близькими для здобуття та збереження щастя.

Ієрархія потреб А. Маслоу – це піраміда, що зображує рівні людських потреб, психологічних і фізичних [Yates, 2011]. Коли людина піднімається сходинками піраміди, вона досягає самоактуалізації [Yates, 2011]. Поза рутинною задоволення потреб А. Маслоу передбачав моменти надзвичайного досвіду, відомі як пікові переживання, глибокі моменти любові, розуміння, щастя чи захоплення, під час яких людина відчуває себе більш цілісною, живою, самодостатньою, і водночас частиною світу [Yates, 2011].

Дослідники Університету Іллінойсу на чолі з Е. Дінером вирішили перевірити, чи є ієрархія, представлена А. Маслоу, репрезентативною для популяцій, що живуть у різних куточках землі [Yates, 2011]. Вони зібрали данні з 123 країн, що представляють різні регіони світу [Yates, 2011]. Увага була акцентована на тому, як різні потреби впливають на індивідуальне щастя [Yates, 2011]. В ході дослідження було виявлено, що задоволення різних потреб, визначених А. Маслоу, є важливим для індивідуального щастя, однак порядок вдоволення «вищих» і «нижчих» потреб мало впливає на те, наскільки вони сприяють задоволенню і насолоді життям [Yates, 2011]. Також зазначалося, що задоволення базових потреб, таких як гроші, їжа та житло, тісно пов'язане з позитивною оцінкою життя, тобто тим, як людина оцінює своє життя за шкалою від найгіршого до найкращого [Yates, 2011]. Задоволення вищих потреб, таких як соціальна підтримка, повага, автономія та майстерність, пов'язане з відчуттям більшої насолоди життям та меншими негативними емоціями [Yates, 2011]. Загальним висновком є те, що задоволеність життям залежить не лише від індивідуальних потреб, але також від якості життя інших членів суспільства [Yates, 2011]. Таким чином, теорія А. Маслоу залишається значущою, але важливо враховувати, що різні потреби можуть вести до різних аспектів благополуччя [Yates, 2011].

Е. Фромм стверджував: «щастя – це свідчення того, що людина знайшла відповідь на проблему людського існування: продуктивна реалізація своїх потенцій і, таким чином, одночасне єднання зі світом і збереження цілісності

свого «я»» [Фромм, 2020]. Ця ідея вказує на те, що щастя не обов'язково полягає в накопиченні матеріальних благ або досягненні певного стану, а в більш глибокому процесі самореалізації та самовираження [Фромм, 2020]. «Продуктивно витрачаючи свою енергію, вона збільшує свої сили, вона «горить, не будучи поглинутою»» [Фромм, 2020]. Продуктивна діяльність допомагає розвивати внутрішні ресурси, зміцнює внутрішню гармонію і створює відчуття внутрішнього спокою та задоволення. Такий погляд може відкривати для багатьох людей новий спосіб сприймати щастя, зосереджуючись на самореалізації та продуктивності, а не тільки на зовнішніх обставинах чи матеріальних досягненнях.

П. Норріс та Р. Інглехарт простежили міжнаціональні відмінності в рівні щастя на основі даних Всесвітнього дослідження цінностей [Norris, 2009]. Вони виявили, що ступінь, до якого суспільство дозволяє вільний вибір, має значний вплив на щастя [Norris, 2009]. Коли базові потреби задоволені, рівень щастя залежить від економічних і культурних чинників, які уможливають вільний вибір того, як люди живуть своїм життям [Norris, 2009]. Щастя також залежить від релігії в країнах, де вільний вибір обмежений [Norris, 2009]. Якщо людям дозволяють обирати свій спосіб життя, це сприяє більшому відчуттю контролю над власним долею, що, в свою чергу, може забезпечити щасливіше життя. Однак важливо враховувати, що цей вплив може різнитися в залежності від культурних і економічних умов країни.

З. Фройд висловлював думку, що всі люди прагнуть щастя, але можливості його досягнення обмежені, оскільки ми «так влаштовані, що можемо отримувати інтенсивну насолоду лише від контрасту і дуже мало від стану речей» [Фройд, 2022]. Саме цим твердженням можна пояснити той факт, що зазвичай ми не відчуваємо себе щасливими у повсякденному житті, у рутині і навпаки відчуваємо, коли подорожуємо, отримуємо підвищення на роботі, у день народження чи у день свого весілля.

Існує багато терапевтичних методів та практик, спрямованих на покращення якості життя. Когнітивно-поведінкова терапія – це популярний терапевтичний метод, який використовується для зміни звичок шляхом простої зміни думок [Юрценюк, 2022]. Вона зосереджена на емоційній регуляції та використовує багато практик позитивної психології [Юрценюк, 2022]. Її часто застосовують для людей з депресією або тривогою, і вона спрямована на те, щоб допомогти їм жити щасливішим життям [Юрценюк, 2022].

Для аналізу концепту щастя як психологічного феномену, можна вказати на дослідження Л. Гаврищак та З. Борисенко, в яких вони розглядають щастя як одну з психологічних категорій [Гаврищак, 2019, с. 49]. Вони визначають щастя як: «багаторівневе комплексне психічне утворення, яке, з одного боку, опосередковане і взаємозумовлене внутрішніми фізіологічними (нейрофізіологічними) процесами, з іншого – зовнішніми соціально-економічними, культурними, історичними та іншими умовами, а з третього, визначається особистісним змістом» [Гаврищак, 2019, с. 49]. У психологічному дискурсі щастя описується як багатогранне явище, що охоплює емоції людини, сприйняття подій та емоційні реакції на реальність [Гаврищак, 2019]. Іншими словами, оскільки кожен визначає щастя по-різному і переживає його по-різному, щастя – це повністю суб'єктивний і внутрішній стан [Гаврищак, 2019]. Кожна людина буде відчувати емоцію інтенсивної радості від різних подій, не існує єдиної формули щастя, яку можна застосувати до кожної людини. Наприклад, до щастя за психологічним визначенням можна віднести емоції радості коли вперше тримаєш новонароджену дитину, коли близькі люди поруч, коли відчуваєш підтримку від близьких людей, коли навколо друзі, яким ти потрібен, це відчуття гармонії з навколишнім середовищем тощо.

У своїй книзі «Позитивна психологія» Ш. Стайл виокремлює два типи щастя, перший з яких є тимчасовим і виявляється у відчутті радості, задоволення та насолоди [Style, 2011]. Тобто це мить, коли людині добре, але яка швидко проходить. Наприклад, відвідування концерту улюбленої групи,

довгоочікувана подорож, політ на повітряній кулі або прослуховування улюбленої пісні. Другий тип щастя – це відчуття задоволення, яке триває більше часу і приносить глибокий внутрішній комфорт і включає розкриття справжнього потенціалу та самореалізацію особистості [Style, 2011]. Наприклад, отримання омріяної робочої пропозиції, заняття хобі, спілкування з родиною, друзями, близькими людьми, життя у злагоді з собою та загальна задоволеність плином життя.

Отже, ми розглянули різні аспекти щастя та задоволення життям з погляду різних психологічних теорій. Зокрема, ієрархія потреб А. Маслоу вивчає вплив задоволення різних рівнів потреб на індивідуальне щастя, показуючи, що як базові, так і вищі потреби мають вагому роль [Yates, 2011]. Дослідження Іллінойського університету підтверджує цю ідею та підкреслює, що якість життя і соціальна взаємодія також важливі для задоволення [Yates, 2011]. Погляди відомих психологів, таких як Е. Фромм [Фромм, 2020] і З. Фройд [Фройд, 2022], додають нові аспекти розумінню щастя. Зокрема, акцент робиться на самореалізації, внутрішньому спокої та продуктивності як ключових компонентах щасливого життя. Дослідження П. Норріса та Р. Інглехарта вказують на міжнаціональні відмінності в рівні щастя, зокрема, в контексті вільного вибору та економічних умов [Norris, 2009]. Це підкреслює важливість соціокультурного контексту у розумінні та досягненні щастя. Загальний висновок полягає в тому, що щастя є складним психологічним явищем, вплив на яке визначається як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, включаючи соціокультурний контекст та індивідуальні особливості.

Дж. Бентам вважав, що державна політика має бути спрямована на максимізацію щастя, і навіть намагався оцінити «гедоністичний розрахунок» [Андрущенко, 2017]. Цей принцип є основоположним для гедонізму, школи думки, яка покликана максимізувати величину загального щастя. Т. Джефферсон у Декларації незалежності США поставив «прагнення до щастя» на один рівень з життям і свободою [Андрущенко, 2017]. Такий підхід визначає

право громадян на прагнення до щастя як одну з основних цінностей, яку держава повинна захищати і сприяти.

Багатші країни, як правило, мають вищі показники щастя, ніж бідніші [Андрущенко, 2017]. Зв'язок між багатством і щастям не є лінійним, і те саме зростання ВВП у бідних країнах матиме більший вплив на щастя, ніж у багатих країнах [Андрущенко, 2017]. Деякі дослідники політичних наук стверджують, що задоволеність життям позитивно пов'язана з соціал-демократичною моделлю, яка передбачає щедрю систему соціального захисту, регулювання ринку праці на користь працівників і сильні профспілки [Андрущенко, 2017]. Інші стверджують, що щастя тісно пов'язане з економічною свободою, переважно в контексті західної змішаної економіки, з вільною пресою і демократією [Андрущенко, 2017].

Для аналізу концепту щастя в контексті економічних та політичних наук хочемо звернути увагу на дослідження, проведені О. Сакало та С. Степаненко [Сакало, 2018]. Вони розглянули проблему щастя як універсального показника економічного розвитку [Сакало, 2018]. О. Сакало та С. Степаненко зазначають: «головною метою державної політики, орієнтованої на досягнення щастя, є створення умов, за яких для населення є можливим своєчасне, повне та якісне задоволення різноманітних потреб нижчого та вищого рівнів, тобто забезпечення матеріальної та духовної задоволеності життям» [Сакало, 2018]. Це можна інтерпретувати, як можливість отримати належну освіту, високооплачувану роботу, своєчасну медичну допомогу. Також вплив на задоволеність життям з точки зору економіки щастя залежить від таких аспектів, як рівень ВВП на душу населення, якість суспільних благ, стан навколишнього середовища, рівень культури, наявність громадянських свобод, відчуття безпеки та упевненість у майбутньому [Сакало, 2018].

Таким чином, можна зробити висновок, що концепт щастя має широкий спектр інтерпретацій і є предметом вивчення не лише філософії, але й економічних та політичних наук. Питання щастя та його відношення до

економічних та політичних факторів є складним і багатогранним, і вимагає комплексного підходу до аналізу та розуміння.

В античний період людина розглядалась як невід'ємна частина природи, і отримання земних насолод вважалося найбільшим щастям [Гвоздецький, 2009, с. 6]. «Загалом, обстоювалась думка про те, що орієнтація на досягнення щастя є етично-непродуктивною, а добродесність є достатньою для щастя» [Гвоздецький, 2009, с. 6]. Цей погляд можна сприймати як важливий аспект етичних концепцій того часу, де акцент робився на внутрішніх якостях людини та добродесності, а не на зовнішніх досягненнях або матеріальних благах. Це свідчить про переконання в тому, що справжнє щастя можна знайти в гармонії з природою та відданості моральним цінностям.

Погляди на щастя та його досягнення можуть суттєво змінюватися від епохи до епохи, відображаючи культурні та релігійні течії різних періодів. Так сьогодні люди в країнах з високою культурною релігійністю, як правило, менше пов'язують свою задоволеність життям зі своїми емоційними переживаннями, ніж люди в більш світських країнах [Гвоздецький, 2009]. Для багатьох людей релігійні переконання визначають їхнє розуміння щастя, вказуючи на важливість духовних цінностей та взаємодії з вищим сенсом у досягненні внутрішньої гармонії.

Т. Аквінський висловлював думку, що «остаточне щастя людини не може полягати в володінні благами душі чи взагалі будь-якими сотвореними благами» [Добко, 2011]. Єдиним джерелом справжнього щастя для людини є Бог і її об'єднання з Ним. [Добко, 2011]. Думка Т. Аквінського відображає глибокий духовний погляд, який був характерним для багатьох релігійних філософів. Він підкреслює, що матеріальні блага і задоволення душі можуть приносити тимчасове щастя, але істинне і остаточне щастя можна знайти лише в духовному спілкуванні з Богом [Добко, 2011]. Ця точка зору заохочує глибоку релігійну віру та пошук духовності як засобу досягнення щастя.

Розглядаючи концепт щастя у релігійному дискурсі, відзначимо роботу Я. Гвоздецького [Гвоздецький, 2009]. Згідно з християнським релігійним контекстом щастя пізнається «внаслідок втілення у життєдіяльність вимог християнського морального закону, моральних чеснот, доброчесності, дотримання заповідей і настанов» [Гвоздецький, 2009, с. 12]. Тобто щастя за релігією досягається слідуванням заповідей, дотриманням певних моральних норм та обмеженням в певних життєвих насолодах [Гвоздецький, 2009]. Внаслідок цього можна отримати неосяжне щастя, любов та єднання з Творцем, що забезпечує вічне життя та дарує блаженство [Гвоздецький, 2009].

Отже, в різні епохи та культурні періоди погляди на щастя та його досягнення відрізнялися. У давнину, люди вважали задоволення від земних насолод найбільшим щастям та акцентували на доброчесності [Гвоздецький, 2009]. Зараз в релігійних країнах погляди на щастя часто пов'язані з духовними цінностями та вірою в Бога [Гвоздецький, 2009]. Релігійна ідея щастя вимагає дотримання моральних норм та доброчесності, що призводить до вічного життя та блаженства.

Емоційне благополуччя (емоційне здоров'я) є одним з центральних елементів суб'єктивного благополуччя; проблеми емоційного здоров'я визнаються як такі, що знижують якість життя і призводять до втрати продуктивності і, навпаки, щастя пов'язане з психічним та фізичним здоров'ям, кращими соціальними стосунками, допомогою іншим на роботі, вищим економічним благополуччям [Нікітчук, 2022]. Неможливо перебільшити важливість емоційного благополуччя для загального самопочуття та якості життя. Зв'язок щастя із різними сферами життя, такими як фізичне та психічне здоров'я, соціальні відносини та економічне становище, свідчить про комплексний характер цього поняття. У сучасному світі дедалі більше уваги приділяється психічному здоров'ю і емоційному благополуччю, що є позитивним тенденцією у суспільному розвитку.

Серотонін – це хімічна речовина в мозку людини, яка підтримує баланс настрою [Minkov, 2016]. Дослідження показали, що він відіграє певну роль у схильності до депресії та самогубств [Minkov, 2016]. В контексті концепту щастя можна розглядати важливість оптимального функціонування серотоніну, оскільки його недостатній рівень може впливати на емоційний стан та загальний настрій людини [Minkov, 2016]. Збереження балансу серотоніну може сприяти зменшенню ризику депресії та покращенню емоційного благополуччя, що, в свою чергу, визначається не лише фізіологічними аспектами, але й психосоціальними чинниками, такими як соціальні стосунки, робоча діяльність та взаємодія з іншими [Minkov, 2016].

М. Мінков і М. Бонд описали потенціальний внесок генетики у щастя людини [Minkov, 2016]. У ході дослідження було важко знайти багато доказів, які б підтверджували ідею про те, що на щастя якимось чином впливає генетика [Minkov, 2016]. М. Мінков і М. Бонд виявили, що ген SLC6A4 не є добрим предиктором рівня щастя у людей [Minkov, 2016]. Також було припущено, що носії алелі А можуть бути менш схильні до тривоги, що, в свою чергу, пов'язано із вищим рівнем особистого щастя [Minkov, 2016]. Таким чином, країни з вищою поширеністю цього гену можуть мати більший відсоток щасливих громадян [Minkov, 2016]. Важливо зауважити, що дана гіпотеза поки що не була об'єктом наукової перевірки [Minkov, 2016].

Існує теорія, що щастя може спонукати людину бути більш чутливою, довірливою, менш успішною і більш схильною до ризикованої поведінки [Gruber, 2011]. Також були проведені дослідження, які показали, що прагнення до щастя може мати негативні наслідки, наприклад, нездатність виправдати завищені очікування [Gruber, 2011]. Це може вказувати на важливість балансу в підході до щастя, де реалістичні очікування та усвідомлення можливих обмежень грають важливу роль. Враховуючи результати досліджень Дж. Грубера, можна розглядати щастя не лише як позитивний фактор, але й як

комплексний стан, який потребує уважного та збалансованого підходу [Gruber, 2011].

Говорячи про негативну сторону щастя Дж. Грубер стверджує, що можливо мати забагато щастя, відчувати щастя в невідповідний час, прагнути щастя неправильними шляхами або відчувати «неправильне» щастя [Gruber, 2011]. У таких випадках щастя може не бути адаптивним і навіть призвести до шкідливих наслідків [Gruber, 2011]. Отже, важливо не лише прагнути щастя, але і здійснювати цей пошук з урахуванням контексту та можливих наслідків.

Загальний висновок полягає в тому, що щастя і емоційне благополуччя є ключовими аспектами суб'єктивного благополуччя людини. Ці два поняття взаємодіють з різними сферами життя, такими як фізичне і психічне здоров'я, соціальні відносини та економічне становище. Розуміння цих аспектів може сприяти поліпшенню якості життя і загального самопочуття.

Продовжуючи вивчати концепт щастя як науковий об'єкт дослідження, розглянемо педагогічну думку, і що щастя являє собою за поглядами різних дослідників. У своїй роботі М. Ісаєва зазначає, що вчені, які вивчали це питання у педагогіці, сходяться на думці, що «щастя є незамінним компонентом повноцінного розвитку та формування особистості» [Ісаєва, 2015, с. 34]. Тобто можна вважати, що педагогіка безпосередньо торкається питання щастя людини починаючи з її дитинства [Ісаєва, 2015]. До значень, які закладаються у концепт щастя з погляду педагогіки можна віднести: самостійність дитини та її розвиток, приналежність до соціуму та взаємодію з іншими людьми, творчу активність та працю, визначення свого місця у житті [Ісаєва, 2015].

Аналізуючи концепт щастя не можна оминати його згадки у художніх творах. Існує безліч робіт, в яких вивчається цей концепт у творах таких письменників як В. Стус, Г. Сковорода, І. Франко тощо. Неможливо позбавити уваги дослідження О. Кордонєць, в якому він осмислює концепт щастя у мініатюрі Лесі Українки під назвою «Щастя» [Кордонєць, 2015]. Він відзначає, що Леся Українка інтерпретує щастя «як творіння зла, що має на меті

позбавити людство спокійного, безтурботного життя» [Кордонець, 2015, с. 58]. Через таке трактування вона ніби задається питанням: «чи існує щастя насправді, чи це лише примара?» [Кордонець, 2015]. Таким чином Леся Українка намагається донести, що гонитва за примарою не варта того і цінність складає саме життя [Кордонець, 2015]. Переслідування якоїсь химерної мрії може принести тільки біль та страждання [Кордонець, 2015]. Таке інтерпретування щастя є доволі нетиповим і виділяється серед інших.

Оскільки концепт щастя можна охарактеризувати, як один із базових концептів у свідомості соціуму й кожної людини, він є дуже широким та поліпредметним об'єктом дослідження. Наведені дослідження та аналізи різних підходів до розуміння щастя вказують на значущість емоційного благополуччя, яке є важливим компонентом загального самопочуття та якості життя. Ми розглянули концепт щастя у філософських, психологічних, економічних, релігійних, педагогічних та культурологічних матеріалах. Ця міждисциплінарність та маргінальність є дуже важливою для лінгвістичної точки зору, яка буде розглядатися у наступному підрозділі.

1. 2. Концепт щастя у мовознавстві

Концепт щастя часто визначається найбільш універсальною аксіологічною категорією, одним з основних ціннісних пріоритетів людського життя, метою існування тощо [Воронова, 2021]. Його можна вважати суб'єктивним за формою переживання та об'єктивним за значенням [Воронова, 2021]. У лінгвістичних дослідженнях концепту щастя об'єктами аналізу зазвичай ставали фразеологізми, стійкі звороти у різних мовах, прізвиськові номінації тощо.

Тлумачення слова «щастя» було визначено давно, однак цей концепт так і залишається неоднозначним у суб'єктивному розумінні. Загальноприйняте визначення складається з кількох пунктів: по-перше, щастя – це «стан цілковитого задоволення життям, відчуття глибокого задоволення та безмежної

раді, яких зазнає хто-небудь» [Вікі, 2013]. Щастя розкривається як почуття та душевний стан цілковитого задоволення та радості. Під це визначення підпадають стан довготривалого щастя, переживання почуттів таких як любов або позитивних емоцій, стан блаженства або полегшення. По-друге, щастя – це «досягнення, успіх, удача» [Вікі, 2013]. Щастя може розумітися як успіх, досягнення поставлених цілей. Під це визначення підходить досягти щось великим трудом або навпаки щось легко отримати. Щастя може уособлювати конкретний предмет або матеріальні блага. По-третє, щастя це «доля, талан» [Вікі, 2013], щось, що відбулось неочікувано, за волею долі. Це може бути збіг сприятливих обставин, зміни у поведінці людини або покращення у здоров'ї. Слід зазначити, що для кожного індивіда щастя це щось своє, зазвичай це різні речі, бо кожний вкладає свій сенс.

По-перше, слід звернутися до етимології слова перед дослідженням концепту щастя у мовознавстві. Українське слово «щастя» походить від спільнослов'янського слова і утворене воно за допомогою приставки «зй», яка означає «хороший» та слова «чясть» (частина, частка) [Горох]. Тобто щастя – це добра доля (частка), що випала людині, гарно склалися обставини, буквально означає «хороша частина, гарна частка» [Горох].

По-друге, врахуємо словотвір та лексико-семантичні значення і звернемося до декількох робіт, у яких розбирається концепт щастя з цих точок зору. У своєму дослідженні словотвірного гнізда з домінантою «щастя» В. Ільєнкова зазначає, що: «основа-вершина словотвірного гнізда щастя породжує парадигму похідних на ґрунті мови-реципієнта, які є різноманітними за структурою і значенням» [Ільєнкова, 2019, с. 12]. За допомогою певних суфіксів будується вся лексико-семантична структура дериваційного гнізда до лексеми щастя [Ільєнкова, 2019, с. 12]. «Сама основа виявляє високу словотвірну валентність під час творення похідних другого ступеня деривації» [Ільєнкова, 2019, с. 12].

Зробимо висновок, що існує безліч похідних слів від слова «щастя». Ця домінанта та її деривативи складають значну частину словника української

мови та мають велике значення у історичних, духовних та культурологічних аспектах. На базі аналізу словникових статей слова «щастя» можна зауважити, що його значення зводиться до «задоволення, радості» [Вікі, 2013], виходячи з цього всі його похідні також набувають значення «задоволення, безмежної радості, удачі та везіння».

У своїй іншій роботі В. Ільєнкова розглядає лексико-семантичне поле щастя [Ільєнкова, 2017]. За допомогою аналізу текстів з гуманітарних наук вона простежує динаміку дослідження концепту щастя [Ільєнкова, 2017]. В. Ільєнкова з'ясовує, що «лексико-семантичне поле «щастя» формується на основі 38 типів дефініцій, які, в свою чергу, можна об'єднати у 5 груп (визначення через поняття, за статтю людини, за соціофілософською характеристикою, за дією та характеристикою через поняття)» [Ільєнкова, 2017]. Це в котрий раз доводить, що концепт щастя є розгорнутим та різнобічним об'єктом дослідження і актуальність його дослідів не зникає, а тільки набирає обертів. Кожен науковець висуває своє власне визначення концепту та пропонує оцінку щастя в контексті загальносоціального буття, спираючись на основи фундаментальної бази знань.

При вивченні цієї теми необхідно звернутися до робіт, в яких проводиться аналіз концепту щастя з використанням фразеологізмів. Бо цей концепт наочно реалізується в мові, зокрема, на фразеологічному рівні [Дробішевська, 2011–2012]. Образний зміст і глибока семантика стійких словосполучень дозволяють яскраво представити національне світосприйняття [Дробішевська, 2011–2012]. Саме фразеологізми відображають фольклор, історію, етичні норми та уявлення про навколишній світ певного народу [Дробішевська, 2011–2012].

У. Дробішевська у своїй роботі порівнює концепт щастя в українській та польській фразеології [Дробішевська, 2011–2012]. В обох мовах зміст фразеологізмів значною мірою зближений та споріднений, це зумовлено спільним слов'янським походженням та об'єднаною історією наших народів [Дробішевська, 2011–2012]. У. Дробішевська розглядає фразеологічні одиниці,

що виражають різні позитивні емоції, спричинені подіями чи ситуаціями, також вони можуть передавати переживання інших почуттів, таких як любов [Дробішевська, 2011–2012]. Вони описують стани, що виникають внаслідок розв'язання складних життєвих ситуацій, або емоції, які виражають задоволення, комфорт, відчуття безпеки і свободи [Дробішевська, 2011–2012]. Також фразеологічні вирази можуть описувати стани блаженства, незалежного життя, спонтанної радості та захоплення від нещодавнього, надзвичайного переживання [Дробішевська, 2011–2012]. Інші значення включають матеріальний успіх, досягнутий наполегливою працею, вплив долі та зміни в життєвій ситуації, такі як полегшення здоров'я чи покращення у вигляді та поведінці [Дробішевська, 2011–2012]. Фразеологізми, що передають ідею щастя в українській мові, часто мають релігійне забарвлення, з посиланнями на Вищу Силу, а також включають в себе зв'язок із їжею та використання виразів, пов'язаних із світом тварин [Дробішевська, 2011–2012].

Г. Бенькевич у своїй статті досліджує концепт щастя у латинській фразеології [Бенькевич, 2015]. Він виділяє такі фразео-семантичні групи: наявність друзів (щастя – це багато друзів та родичів), мінливість (щастя не буває постійним, воно уходить і приходить, а також з'являється неочікувано), надмірність (занадто багато щастя погано впливає на людину), чесне життя (ті, хто живуть чесно – ті щасливі, щасті у доброчесності), недостатня кількість (ще нікому не було достатньо щастя, щастя занадто не буває) [Бенькевич, 2015]. В результаті аналізу Г. Бенькевич приходить до висновку, що за думкою античних вчених «досягнення щастя є найвищою метою людського існування, а саме щастя – це володіння благом» [Бенькевич, 2015]. Таким чином, щастю сприяє наявність друзів, воно є мінливим, важким через надмірну кількість, пов'язаним з чесним життям, але недостатнім.

О. Д'яконова аналізує концепт щастя у віртуальному дискурсі на матеріалах статей жіночих та чоловічих розважальних порталів [Д'яконова, 2013]. О. Д'яконова підкреслює, що «онлайн-дискурс щастя репрезентує реальне або

удаване щастя автора тексту або третіх осіб і конструює ідентичність адресата як індивіда, що не в змозі бути щасливим самотійно та для досягнення щастя потребує порад «експертів з щастя»» [Д'яконова, 2013, с. 512]. Так як найпоширенішим запитом при обговоренні теми щастя є «переслідування щастя», існує безліч рекомендаційних статей з цього приводу [Д'яконова, 2013]. Зазвичай адресата неагресивно спонукають до виконання певних дій, які гарантують отримання бажаного, описані в тексті речі та методики обіцяють щастя [Д'яконова, 2013]. Відмінності дискурсу розважальних порталів полягають у способах подання інформації, це може бути текст, графіка, аудіо або відео та інтерактивності (можливість оцінювання матеріалу, коментування та обговорення між користувачами тощо) [Д'яконова, 2013]. Також О. Д'яконова зазначає, що через актуальність даного концепту та у формі рекомендацій користувачу можуть намагатися продати певний товар чи послугу [Д'яконова, 2013].

У мовознавстві концепт щастя реалізується, як у лексичних одиницях, словосполученнях, фразеологізмах, так і в рекламній телевізійній або друкованій продукції [Ільєнкова, 2018]. Концепт щастя відбивається в об'єктивній реальності та впливає на фізичний та психоемоційний стан людини, саме тому він є потужним важелем тиску на підсвідомість людей [Ільєнкова, 2018]. В. Ільєнкова, яку ми вже декілька разів згадували у своїй роботі, також провела цікаве дослідження особливостей вербалізації концепту щастя на основі матеріалів сучасного українського медійного дискурсу [Ільєнкова, 2018]. Часто рекламні ролики та банери нав'язують думку, що можна відчувати щастя задовольнивши найнижчий рівень потреб людини – їжа, вода, одяг, прихисток [Ільєнкова, 2018]. В. Ільєнкова, проаналізувавши рекламу, виявила, що найчастіше з уживанням концепту щастя рекламують продукти харчування [Ільєнкова, 2018]. Також рекламується пасивне та активне дозвілля, певний відрізок часу, коли можна купити щось за знижкою (щасливі години), власне житло, ювелірні вироби та косметику [Ільєнкова, 2018]. Так

само у період свят трапляється привітальна реклама, яка завжди бажає найкращого [Ільєнкова, 2018]. Згідно з рекламними банерами щастя людини також може принести перебування у певному місці або здорове життя [Ільєнкова, 2018]. Таким чином, якщо виділити значення концепту щастя «задоволення, безмірна радість», можна прослідити як саме це значення втілювалося у рекламному контексті з метою задоволення потреб українського народу [Ільєнкова, 2018]. Візуальна реклама, яку можна побачити на білбордах, будівлях, у транспорті, постійно трапляється людям на очі і привертає до себе увагу. Людина свідомо чи підсвідомо підпадає під її вплив, що в подальшому впливає на формування мовної картини світу.

Враховуючи те, що прислів'я та приказки максимально яскраво і лаконічно фіксують найцінніший життєвий і культурний досвід народу, доречно буде розглянути роботу З. Коцюби, в якій він простежує особливості вербалізації концепту щастя у побутовій свідомості [Коцюба, 2012]. Часто можна зустріти, що у фольклорі щастя «народжується, живе, ходить, бігає, усміхається, допомагає, служить, грає», тобто воно персоніфікується у побутових уявленнях [Коцюба, 2012]. Наприклад, *Щастя бігає за сміливцями* [Коцюба, 2012]. Часто у прислів'ях щастя малюється в образі тварин (*Щастя єсть як лисиця: поманить, подурить та і до лісу втече*), або вмальоване у навколишнє середовище (*Одному щастя рікою пливе, а другий в нещасті цілий вік живе*) [Коцюба, 2012]. Це метафорична складова концепту. Дослідження прислів'їв та приказок підтверджують думку про те, що у повсякденній свідомості назви абстрактних понять не асоціюються з конкретними образами, оскільки характеризуються невизначеністю та мінливістю значень [Коцюба, 2012]. Також у прислів'ях та приказках репрезентуються такі можливі значення концепту: щастя – це найвища цінність, якої тільки можна досягти, воно важливіше за усілякі матеріальні блага (*Яка користь од багатства, коли нема щастя*); щастя як вияв неминучої і всевладної долі (*Свого щастя і колесом не об'їдеш*); щастя, що дорівнює багатству зустрічається рідше у слов'янських

памеріях; дуже важливим для щастя є здоров'я, тобто без здоров'я немає щастя (*Найбільше щастя в житті – здоров'я*) [Коцюба, 2012]. Зв'язок розуму та щастя не чітко визначений, а от правда посідає важливу роль в ієрархії цінностей українського народу, правда навіть вважається важливішою за щастя та час (*Щастя добре, а правда краще*) [Коцюба, 2012]. Щастя – мати працю, мати улюблену справу і чим зайняти руки (*Щастя і труд рядом живуть*) [Коцюба, 2012]. Отже, З. Коцюба дослідив такі взаємозв'язки «щастя – багатство», «щастя – розум», «щастя – здоров'я» і дійшов висновку, що уявлення про щастя у свідомості людей свідчать про те, що мовні поняття в побутовій свідомості мають здатність «обростати» метафорами, алюзіями та асоціативними зв'язками, а очі людей здатні «бачити» і розуміти ці абстрактні поняття [Коцюба, 2012]. Також уявлення народів про концепт щастя та його використання у прислів'ях та приказках великою мірою залежить від історичних, культурних та духовних аспектів, а також від цінностей народу.

Будучи підсистемою ширшої наукової та концептуальної картини світу, мовна картина світу складається з елементів, що співвідносяться з мовними символами [Заремська, 2011]. Вона слугує передумовою і формує певну перспективу [Заремська, 2011]. Людина здатна спостерігати і осмислювати світ, а отже, і себе, оскільки мова здатна фіксувати як національний, так і загальнолюдський досвід [Заремська, 2011]. Останній встановлює ту лінзу, через яку людина дивиться на світ і, як наслідок, створює його вербальну репрезентацію [Заремська, 2011]. Варто підкреслити, що мовна картина світу кожної людини є унікальною і не є результатом невинної свідомості [Заремська, 2011]. Оскільки вона походить зі свідомості певної етнічної групи, вона є суб'єктивною [Заремська, 2011]. Мовна картина світу характеризується еволюційним розвитком, а також змінюється дуже повільно [Заремська, 2011].

Існує багато досліджень мовних картин світу різних народів. Безумовно кожна людина кожного народу прагне щастя. Але у всякої людини своє ставлення до нього і своє розуміння. Людина може вбачати щастя у речах,

певних подіях, інших людях, явищах, везінні тощо. Однак існують конкретні аспекти, які закріплюються в уявленнях всього суспільства. Це стереотипне розуміння щастя, що формується у соціальних групах, у народах та передається із поколінь в покоління [Заремська, 2011]. Саме так формується мовна картина світу і завдяки цьому ми можемо прослідити, як відрізняються мовні картини світу різних народів [Заремська, 2011].

Оскільки, ми будемо проводити власний експеримент над концептом щастя у мовній картині світу українського народу, буде доцільним звернуся до робіт, у яких було здійснено схоже дослідження. С. Солдатова сформувала мовну картину світу німецького народу щодо паремії на позначення щастя [Солдатова, 2018]. Наші методи втілення експерименту дещо різняться. С. Солдатова досліджує проблему на базі аналізу прислів'їв та приказок у німецькій мові [Солдатова, 2018]. Наше ж дослідження буде базуватися на вільному асоціативному експерименті. Однак, хочемо розглянути висновки роботи С. Солдатової [Солдатова, 2018]. Вона засвідчує, що концепт щастя є об'ємним [Солдатова, 2018]. У німецькій культурі щастя найчастіше асоціюється із благополуччям, родиною, друзями та коханням, а його повноту можна відчутти лише у контексті порівняння з нещастям та горем [Солдатова, 2018]. Такі твердження визначають національно-культурну специфіку та інтелектуальну культуру німецького народу [Солдатова, 2018].

Перед проведенням асоціативного експерименту, хочемо зауважити роботу В. Ільєнкової, у якій вона досліджує синонімічний ряд слова «щастя» в українській мові [Ільєнкова, 2020]. Будь-які виявлені терміни можуть бути використані у відповідях учасників експерименту. В результаті В. Ільєнкова отримала таке схематичне зображення синонімічного ряду до слова щастя: ядро (*щастя, доля, радість*), ближня периферія (*задоволення, благодать, блаженство, талан, удача, фортуна*), дальня периферія (*успіх, рай, щастя-доля, гаразди, раювання, досягнення, талант*), крайня периферія (*розкіш, солодощі, призначення, благополуччя, благо, благоденство*) [Ільєнкова, 2020].

«Кожен синонім із цього ряду виокремлює одну з ознак щастя, його предметний чи поняттєвий маркер, що має для мовця певну цінність» [Ільєнкова, 2020]. В. Ільєнкова зазначила, що аналіз синонімічного ряду до слова щастя продемонстрував його семантичне різноманіття [Ільєнкова, 2020]. Загалом, слово щастя має 23 синоніми, воно є багатозначним та охоплює багато рівнів [Ільєнкова, 2020].

Робота К. Зайко пов'язана з дослідженням лексико-семантичного поля концепту щастя в німецькій та українській мовах [Зайко]. Розглянемо її модель в українській мові. Вона виділяє такі мікрополя з ядром *щастя*: синонімічне (*вдача, успіх, раювання, рай, благодать, тріумф, насолода, фортуна, талан, радість, доля*), асоціативне (*мир, здоров'я, утіха, симпатія, задоволення життя, благополуччя, благо, сміх, розуміння, добро, бути в захваті, життя, любов, спокій*), антонімічне (*невдача, туга, недоля, біль, лихо, нещастя, біда, страждання, горе, сльози, жаль, смуток, тривога*) [Зайко].

Отже, ми розкрити взаємозв'язок між мовою та сприйняттям щастя в лінгвістичному контексті. Мовознавчий аналіз концепту щастя розширює обрії дослідження нашої теми, роблячи вагомий внесок у розуміння та тлумачення цього універсального явища. Адже мова не лише віддзеркалює культурні уявлення про щастя, а й впливає на формування цих уявлень, на чому засноване наше дослідження, описане у наступному розділі.

РОЗДІЛ 2. АСОЦІАТИВНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ У ДОСЛІДЖЕННІ КОНЦЕПТУ ЩАСТЯ

2.1. Асоціативний експеримент як вид дослідження

Асоціативний експеримент використовується для збору лінгвістичних даних і визначення національної специфіки концепту [Шевченко, 2021]. За допомогою цього методу дослідження можна віртуально відтворити вербальну пам'ять, ментальну лексику та культурні упередження певної країни або народу [Шевченко, 2021]. Тобто він дозволяє глибше вивчити зв'язок між мовою та культурою, розширюючи наше розуміння взаємодії між лінгвістичними та культурними компонентами в процесі сприйняття та вираження концептів.

Асоціативний експеримент є засобом дослідження, який вчені різних галузей таких як психологія, лінгвістика, маркетинг, культурологія тощо, використовують через його доведену ефективність [Zsarnócsaiová, 2020, с. 69]. Конструкція асоціацій представляє собою складний психофізіологічний процес, який включає в себе взаємозв'язок між різними неврологічними та психічними аспектами діяльності, думками, ідеями та почуттями [Melnyk, 2020, с. 216]. Певні образи, що фіксуються в підсвідомості носія мови, є результатом потужного механізму асоціативних зв'язків з конкретним словом [Melnyk, 2020, с. 216]. Відображення світосприйняття та індивідуального стилю особи відбувається через асоціації і простежується через призму індивідуального асоціативного образу світу, який формується в період дорослішання в конкретному соціокультурному, психічному, мовному та культурному середовищі [Melnyk, 2020, с. 216].

Для виявлення цієї структури застосовуються зазначені експериментальні методи, які включають в себе використання слова-імені концепту для активізації обширної мережі асоціативних зв'язків, що формують наповнення даного концепту [Bortun, 2021, с. 10]. Це наповнення може відображати як особистісні аспекти, так і віддзеркалювати лінгвокультурні або соціальні

компоненти свідомості [Bortun, 2021, с. 10]. За отриманими реакціями можна побудувати концептуальну модель, яка представляє свідомість мовної особистості і відома як «асоціативне поле концепту» [Bortun, 2021, с. 10].

Р. Кісь згадав міркування О. Потєбні про те, що «люди, які розмовляють однією мовою, при вживанні конкретного слова розглядають різні його значення під одним кутом зору, з одного і того самого погляду» [Кісь, 2002]. Це відзначає глибину культурного та індивідуального впливу на мовлення [Кісь, 2002]. Тим самим лексичним одиницям може бути надано різні сенси в залежності від контексту, культурних норм, а також особистих досвідів та переконань [Кісь, 2002]. Аналіз асоціацій в мові вказує на глибину сприйняття певних понять та їхнє значення в менталітеті даного народу.

Незважаючи на широке використання, асоціативний експеримент характеризується рядом недоліків, які можуть впливати на об'єктивність отриманих результатів [Васянович, 2021, с. 123]. Серед цих недоліків слід зазначити лінгвальні фактори, пов'язані з впливом характеру стимульного слова, а також позалінгвальні фактори, які включають особистісні особливості респондента та умови проведення експерименту [Васянович, 2021, с. 123]. Отже, враховуючи ці недоліки, дослідники повинні бути обережними при інтерпретації результатів асоціативних експериментів і брати до уваги можливі впливи лінгвальних та позалінгвальних факторів на отримані дані.

Ж. Жарноцайова наголошує на необхідності наявності експериментатора, оскільки він може втручатися та зменшувати негативний вплив; тому вона не рекомендує проводити експерименти через Інтернет [Zsarnócsaiová, 2020, с. 73]. Проте у сучасному світі, де відбуваються постійні процеси глобалізації та діджиталізації, науковцям доводиться пристосовуватися до нових умов [Васянович, 2021, с. 125]. Проведення асоціативних експериментів на онлайн-платформах через Інтернет стає не лише однією з можливих опцій для дослідників, але й важливою необхідністю, оскільки присутній ризик або неможливість проведення експериментів очно [Васянович, 2021, с. 125].

Асоціативний експеримент включає кілька етапів, які передбачають постановку мети, завдань і цілей дослідження, формулювання гіпотези, що підлягає підтвердженню або спростуванню [Васянович, 2021, с. 123]. Крім того, в процесі проведення АЕ необхідно вибрати репрезентативну вибірку респондентів, визначити тип експерименту, скласти перелік стимульних слів, розробити методику проведення, створити анкету для збору даних, провести сам експеримент, зафіксувати отримані результати, вибрати методи для обробки і аналізу даних, а також здійснити класифікацію асоціацій та їхній подальший аналіз [Васянович, 2021, с. 123]. Цей комплексний підхід дозволяє здійснювати дослідження асоціацій з високою ступенем наукової обґрунтованості і достовірності.

Метод асоціативного експерименту активно використовується для створення мережі асоціацій в свідомості окремої особи та його національної свідомості [Ткаченко, 2010, с. 456]. Суть експерименту полягає у наданні учаснику певного слова-стимулу, на яке він повинен негайно відповісти іншим словом [Ткаченко, 2010, с. 456]. Для досягнення достовірних результатів рекомендується використовувати 100 слів-стимулів та опитувати 100 учасників [Ткаченко, 2010, с. 456]. Застосування методу вільного асоціативного експерименту дозволяє проводити об'єктивну кількісну оцінку виокремлених якостей. [Ткаченко, 2010, с. 456]. Проте важливо бути обізнаним з можливими обмеженнями цього методу, такими як вплив стимулів, особистісні реакції респондентів і контекст, у якому проводиться експеримент. Крім того, велика кількість слів-стимулів та респондентів може вимагати значних зусиль для обробки та аналізу отриманих даних.

Асоціативний експеримент допомагає зрозуміти, з чого складається і як влаштована мовленнєва здатність людини мислити, висловлюватись і розуміти [Ткаченко, 2010, с. 456]. Цей метод дозволяє дослідникам вивчити, як оточення людини формує її світогляд і погляд на навколишній світ, відображаючи когнітивні структури, що містяться в ментальності носія мови [Ткаченко, 2010,

с. 456]. Асоціації ж у свою чергу можна тлумачити як неусвідомлений зв'язок певних думок або ідей, які базуються на особистому досвіді індивіда [Ткаченко, 2010, с. 457]. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти, як індивід реагує на певні слова чи концепти, а також як ці асоціації формують його уявлення про навколишнє середовище. Розкриття внутрішніх асоціацій може бути корисним інструментом для розуміння психічного фундаменту і взаємодії індивіда з мовою та культурою.

Для ефективного аналізу соціолінгвістичних аспектів концепту, окрім семантики слів, які його вербалізують, слід враховувати мовні стереотипи, або певні аспекти мислення, що виявляються через асоціації [Шевченко, 2021]. Однією з особливих когнітивних структур мовної свідомості, що сприяє побудові мовної картини світу, є асоціативне поле [Шевченко, 2021]. Аналіз реакцій, отриманих на певне слово-стимул, дозволяє розглядати психологічну структуру значення цього слова як комплексного явища, яке включає різноманітні параметри [Шевченко, 2021]. Серед цих параметрів можна виділити присутність емоційного навантаження, яке впливає на сприйняття та реакцію респондентів [Шевченко, 2021].

Ядро асоціативного поля складають реакції з найвищими частотними показниками [Rosh, 1978]. Асоціації, що виникають у всіх або окремих учасників експерименту, визначають його периферію [Rosh, 1978]. Е. Рош запропонувала ідею розрізняти прототипову категорію (ядро) та членів категорії (периферію) [Rosh, 1978]. Основна ідея розділення поля полягає у наступному: з одного боку, слова, які вказують на певну концепцію, мають різноманітні значення [Rosh, 1978]. З іншого боку, вони володіють такими характеристиками, що роблять їх унікальними, тоді як інші їх аспекти можуть бути спільними [Rosh, 1978]. Саме тому можна виділити центр і периферію структури концепту [Rosh, 1978].

Визначено три типи асоціативних експериментів: вільний, спрямований і ланцюговий [Zsarnóczyaiová, 2020, с. 70]. Найрозповсюдженішим є вільний

асоціативний експеримент, де відповіді респондентів не є обмеженими [Zsarnóczyaiová, 2020, с. 70]. Учасників експерименту просять реагувати на надані стимули, називаючи перше слово, що приходить їм на думку [Zsarnóczyaiová, 2020, с. 70]. Ще одним видом є спрямований асоціативний експеримент, де респондент повинен відповісти на стимул словом, що відноситься до конкретного граматичного чи семантичного класу [Zsarnóczyaiová, 2020, с. 70]. Третім видом асоціативного експерименту є ланцюговий, де респондент повинен реагувати на стимул кількома асоціаціями [Zsarnóczyaiová, 2020, с. 70]. Для аналізу онімів у когнітивному словнику мовців найбільше підходить метод вільного асоціативного експерименту. [Ткаченко, 2010, с. 458].

Один з ключових аспектів у методі проведення аналізу онімів – це умови проведення експерименту, оскільки його результати безпосередньо залежать від різноманітних факторів, таких як вік, стать, освіта, географічні умови, культурно-історичні традиції народу та інші. [Ткаченко, 2010, с. 458]. В. Левицький визначає наступні з них: вибір слів-стимулів, склад піддослідних (не менше 30 осіб різного віку, статі, професій), інструкцію, а також визначення форми і матеріалу подавання стимулів (усна чи письмова) [Ткаченко, 2010, с. 458]. Загальні умови включають аналіз віку, статі, освіти, географічних умов, культурно-історичних традицій народу тощо [Ткаченко, 2010, с. 458].

Важливо враховувати ряд чинників, таких як цілі експерименту та завдання дослідника. Відомий психолог Д. Майєрс визначив правила для адекватного проведення асоціативного експерименту, зокрема, отримання добровільної згоди від учасників, захист від дискомфорту, уникання нечітких питань та важливість коректного ставлення до інформанта [Myers, 1996]. Після експерименту важливо пояснити його сутність та забезпечити конфіденційність отриманої інформації [Myers, 1996].

У підсумку можна зазначити, що суворе дотримання принципів асоціативного експерименту, урахування всіх факторів, що впливають на

асоціативний процес, а також ефективно усунення негативних впливів та помилок сприяють достовірності психолінгвістичного дослідження та об'єктивності отриманих результатів у ході асоціативного експерименту [Zsarnóczyaiová, 2020, с. 81]. Використання такого підходу дозволяє забезпечити високу якість наукового аналізу і зробити отримані дані більш переконливими та значущими для подальших досліджень у мовознавстві та психолінгвістиці.

Загалом, метод асоціативного психолінгвістичного експерименту являє собою цінний інструмент для дослідження свідомості та ментальних процесів. У даному розділі ми розглянули види асоціативного експерименту, етапи проведення та методика, недоліки та застосування. Використаним нами видом асоціативного експерименту є вільний, у рамках якого респондентам було запропоновано подати одне слово-асоціацію на слово-стимул. Надалі будуть висвітлені принципи відбору слів-стимулів, критерії вибору респондентів та описано результати асоціативного експерименту.

2.2. Відбір слів-стимулів для асоціативного експерименту

Опис принципів відбору слів-стимулів для асоціативного експерименту є важливим етапом у методичному плануванні дослідження. Вибір правильних стимулів визначає спрямованість експерименту та якість отриманих даних. До застосовуваних стратегій складання такого переліку для асоціативного експерименту належать: робота з лексикографічними джерелами, такими як тлумачні та асоціативні словники або тезауруси; аналіз спеціалізованої літератури з обраної теми; вивчення наявних досліджень; використання результатів попередніх експериментів [Васянович, 2021, с. 124].

Кількість слів-стимулів також має важливе значення для отримання адекватних та репрезентативних результатів дослідження. Зазвичай анкета містить 100 стимулів, проте у групових асоціативних експериментах можуть використовуватися коротші анкети для більш ефективного контролю над експериментом [Zsarnóczyaiová, 2020, с. 75]. Вважається, що анкети з 30 або 40

стимулами є найефективнішими [Zsarnócsaiová, 2020, с. 75]. При використанні довгих анкет існує ризик виявлення розумової втоми, втрати концентрації або інтересу респондентів [Zsarnócsaiová, 2020, с. 75]. А також велика кількість стимулів ускладнює обробку та аналіз результатів експерименту.

Наша опитувальна анкета (Додаток А) була розроблена після розгляду та вивчення теоретичних аспектів теми. Були розглянуті попередні наукові роботи, спрямовані на дослідження концепту «щастя» та його міждисциплінарність, що становило основу для принципу відбору слів-стимулів. Анкета містить інструкцію, питання демографічного характеру та основну частину. Експеримент проводився на платформі Google Forms у онлайн форматі.

У нашому експерименті було використано 14 слів-стимулів і обиралися вони на базі розібраних теоретичних матеріалів. Розглянемо, за яким принципом обиралися слова-стимули в експерименті.

ЩАСТЯ є провідним словом та основою дослідження.

УСПІХ, РАДІСТЬ, БЛАГО та ЗАДОВОЛЕННЯ співвідносяться з чотирма значеннями відповідно до філософської точки зору [Афанасьєва, 2019].

НАСОЛОДА і БЛАГОДЕНСТВО відповідно співвідносяться із психологічним аспектом концепту щастя [Гаврищак, 2019].

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ відображає економічну та політичну точки зору [Сакало, 2018].

БЛАЖЕНСТВО відображає аспект релігії [Гвоздецький, 2009].

РОЗВИТОК відображає аспект педагогіки [Ісаєва, 2015].

ПРИМАРА вживана на базі мініатюри «Щастя» Лесі Українки [Кордонець, 2015].

ДОЛЯ є третім значенням із тлумачного словника (концепт щастя у мовознавстві) [Вікі, 2013].

ЛЮБОВ є першим значенням із тлумачного словника [Вікі, 2013].

ФОРТУНА вживалася у роботі В. Ільєнкової, яка використовувалася при розгляді теоретичних аспектів дослідження [Ільєнкова, 2019].

Отже, формування списку слів-стимулів для асоціативного експерименту вимагає ретельної підготовки та врахування різних факторів, що допомагають отримати достовірні та репрезентативні результати. У нашому експерименті було використано 14 слів-стимулів, які були обрані з урахуванням теоретичного матеріалу та різних аспектів концепту щастя.

2.3. Добір респондентів для асоціативного експерименту

Опис добору респондентів є важливим етапом в плануванні та проведенні асоціативного експерименту. Вибір адекватної та репрезентативної групи респондентів може суттєво вплинути на достовірність та узагальнення результатів дослідження. Ключовим питанням при виборі респондентів є те, чи є обрані члени групи репрезентативними для генеральної сукупності [Burgess, 2001]. Важливим є забезпечення різноманітності та представництва в групі респондентів, оскільки це дозволяє отримати більш об'єктивні та універсальні результати. Так респонденти різного віку, статі та професії можуть привнести різні перспективи та асоціації, що збагачує дослідження.

Для визначення обсягу вибірки зазвичай відштовхуються від кількості відповідей (заповнених анкет), які необхідні для подальшого аналізу [Burgess, 2001]. Однією з загальних і прийнятних практик є визначення приблизно 20–30 відповідей у кожній основній підкатегорії вибірки [Burgess, 2001]. Наприклад, якщо порівняння чоловіків і жінок є ключовим аспектом дослідження, то доцільно забезпечити приблизно 30 відповідей від чоловіків та 30 від жінок [Burgess, 2001]. Також зазвичай відсоток відповідей на анкету становить приблизно 20%, що означає, що для отримання необхідної кількості відповідей слід розіслати в п'ять разів більше анкет, ніж планується отримати [Burgess, 2001].

У нашому експерименті взяли участь 52 особи віком від 18 до 35 років, і 60 осіб віком від 36 до 60 років. З них 26 чоловіків та 86 жінок. За родом зайнять респонденти розподілилися наступним чином:

- Фармація – 18 ос.
- IT – 15 ос.
- Безробітний/пенсіонер/декрет – 9 ос.
- Студент – 8 ос.
- Медицина – 6 ос.
- Інженерія, торгівля – по 5 ос.
- Економіка – 4 ос.
- Бухгалтерія, кулінарія, фінанси, менеджмент, б'юті-індустрія, педагогіка – по 3 ос.
- Психологія, логістика, державне управління, підприємництво – по 2 ос.
- Юриспруденція, хімічна промисловість, журналістика, реклама, грумінг, будівництво, обслуговування електроустаткування, мистецтво, автосервіс, фото і відео, наукова робота, дизайн, бісероплетіння, оператор, виробництво, соціальна сфера – по 1 ос.

У цьому розділі було розглянуто важливі аспекти, пов'язані з вибором респондентів для асоціативного експерименту. Науковець повинен враховувати різноманітні фактори, такі як вік, стать, освіта, культурний фон тощо, оскільки ці параметри можуть впливати на асоціативні процеси. Враховуючи всі ці фактори, правильний вибір учасників є ключовим для отримання надійних та репрезентативних результатів асоціативного експерименту. У нашому експерименті взяли участь 52 особи віком від 18 до 35 років та 60 осіб віком від 36 до 60 років, з розподілом за статтю та родом діяльності.

2.4. Аналіз результатів асоціативного експерименту. Асоціативні поля та смислові групи

Аналіз результатів дозволяє нам визначити асоціативні поля, виявити основні смислові групи та розкрити можливі тенденції у сприйнятті цього концепту в різних вікових категоріях. Зазначений аналіз допомагає зрозуміти особливості реалізації та інтерпретації концепту «щастя» у мовній свідомості учасників експерименту.

Після проведення асоціативного експерименту, першим етапом є формування таблиці, яка відображає частотний розподіл реакцій на кожне слово-стимул [Калмикова, 2008, с. 44]. Після цього дані обробляються та систематизуються. Цей підхід дозволяє структурувати інформацію, отриману в ході експерименту, що сприяє більш глибокому розумінню результатів та виявленню закономірностей у відповідях учасників.

Дослідження асоціативного поля концепту надає можливість аналізу відображення цього концепту у свідомості представників культури, їхніх індивідуальних оцінок та культурних стереотипів [Шевченко, 2021]. Кожному слову-стимулу відповідає конкретне асоціативне поле, яке є частинкою уявлення про світ певної культури [Шевченко, 2021]. Це відображає мотивації, оцінки та культурні стереотипи, притаманні носіям цієї культури [Шевченко, 2021]. Дослідження асоціативних полів можуть виявити важливі відмінності та схожості у сприйнятті концепту певною культурою.

На базі результатів анкетування було створено таблиці розподілу слів-реакцій для кожного слова (Додаток Б – Додаток Р). Усі слова-реакції формують асоціативні поля до відповідних слів-стимулів.

ЩАСТЯ 112/40

сім'я **13**; мир **10**; любов **10**; родина **9**; здоров'я **6**; гармонія **6**; спокій **5**; радість **5**; посмішка **4**; дитина **3**; обійми **3**; дім **3**; діти **3**; свобода **3**; кохання **2**; домівка **2**; бути разом **2**; співучасть; затишок; міф; тиша; відчуття; життя; успіх; лад у родині; дружина; світло; воля; момент; сенс; гроші; тепло; смерть;

умиротворення; благополуччя; самореалізація; задоволення; мертва русня; рідні живі і здорові; мати те, що маєш.

УСПІХ 112/51

гроші **15**; досягнення **11**; робота **10**; праця **6**; визнання **4**; перемога **4**; удача **4**; достаток **4**; кар'єра **4**; задоволення **3**; радість **3**; реалізація **3**; благополуччя **2**; самореалізація **2**; старанність; просування; задоволеність; непостійний; керувати; навчання; мета; самопізнання; дитина; авторитет; вдоволення; діти; гордість; посмішка; яскраво; допомога; шлях; блискавка; результат; мати улюблену справу; знайти себе; мати все; позитивний результат; коли все заплановане вдається; любе діло; цілеспрямованість; незалежність; саморозвиток; труд; добробут; посада; щастя; світло; дихати повною груддю; кар'єрний зріст; багатство; впевненість.

РАДІСТЬ 112/54

посмішка **14**; сміх **11**; діти **9**; усмішка **5**; дитина **4**; життя **4**; родина **4**; друзі **3**; задоволення **3**; настрої **3**; сонце **3**; мир **2**; подорожі **2**; тепло **2**; сім'я **2**; щастя **2**; книга **2**; свято; емоції; момент; п'ятниця; тяжка праця; відпочинок; відпустка; алкоголь; котики; коли все добре на душі; задоволеність; любов; душевний спокій; дочка; сінабон; жовта; губи; м'яч; гармонія; веселоці; смачна їжа; радість; піднесення; зустріч; щирість; захоплення; успіх; визнання; гумор; свобода; гроші; бажання; мертві орки; час з рідними; здоров'я рідних; бути здоровим; спокій.

БЛАГО 112/56

добро **11**; гроші **11**; мир **8**; здоров'я **8**; допомога **6**; комфорт **4**; спокій **4**; користь **4**; доброта **3**; сім'я **3**; забезпеченість **2**; дім **2**; затишок **2**; будинок **2**; майно; рішення; батьки; прокидатися; взаємодопомога; обійми; життя; здобутки; турбота; жертва; робота; праця; вдячність; результат; повага; заслуга; дар; можливість; правда; благодійність; добрі вчинки; стабільність; репарації; машина; духовний стан; гармонія; мандрювання; легкість; винагорода; віра; задоволення; своє житло; м'яке; все у достатку; посмішки рідних; звільнені

українські території; відсутнє; пригощання; добра справа; бути щасливим і здоровим; злагодження; коли все добре у моїй родині.

ЗАДОВОЛЕННЯ 112/71

насолода **8**; секс **7**; спокій **5**; посмішка **3**; їжа **3**; книги **3**; результат **3**; відпочинок **3**; радість **3**; життя **2**; успіх **2**; хобі **2**; результативність **2**; приємність **2**; подорож **2**; емоція **2**; масаж **2**; самореалізація **2**; солодощі **2**; потреба **2**; кохання **2**; покупка; сміх; смачно; перемога над собою; мертва русня; легкість; шоколад; розвиток; шопінг; розваги; кохати; лучезарність; свобода; діяльність; щастя дітей; плавання в басейні; досягнення мети; коли посміхаються найближчі люди; допомога; відчуття; відпустка; мандрівка; любов; читання; насичення; природа; сходити на побачення; обійми; комфорт; музика; сон; наповненість; дитина; час з друзями; здоров'я; мінтуси; стабільність; почуття; все по плану; скиглення русні; кайф; задоволеність; смакування; веселоці; чізкейк; друзі; ендорфіни; творчість; гармонія; компанія.

НАСОЛОДА 112/57

секс **13**; відпочинок **9**; їжа **8**; кава **5**; задоволення **5**; радість **4**; кохання **4**; кайф **3**; поцілунок **3**; цукерки **3**; шоколад **2**; сміх **2**; приємно **2**; приємність **2**; смак **2**; море **2**; природа **2**; солодке **2**; утіха; приємні відчуття; почуття; позитив; смакота; смаколик; спокуса; спа; солодощі; солодко; віскі; успіх; фільм; музика; мир; заплющені очі; млість; цукор; апельсин; полуниця; коли здійснилася мрія; спілкування; момент; відпустка; тиша; чорний чай; повітря; любовне; фільтроване; емоції; безтурботність; насолода; спокій; мертва *****; течія; ейфорія; блаженство; творчість; проявленість.

БЛАГОДЕНСТВО 112/60

спокій **21**; допомога **6**; безтурботність **6**; достаток **3**; сім'я **3**; процвітання **3**; мир **3**; гармонія **3**; море **3**; блаженство **3**; життя **2**; безтурботне життя **2**; благополуччя **2**; подорожі **2**; щастя **2**; церква **2**; духовність **2**; сон **2**; добро; добробут; сонячно; сонячний день; релігія; незнайоме; мирне майбутнє; умиротворення; смерть; приємні справи; тиша; вища насолода; розкіш; поміч;

навчання; успіх; боже служіння; віра; відпочинок за кордоном; всі рідні вдома; родичі; рівність; волонтери; волонтерство; благоденство; чистий; затишок; насолода; безпека; добра справа; відкритість; задоволення своїх потреб; весна; людяність; багатство; відпочинок; щирість; свята в сім'ї; будинок; вихідний; задоволення; донати ЗСУ.

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ 112/53

гроші **22**; достаток **11**; впевненість **7**; комфорт **5**; робота **4**; дохід **4**; статки **3**; спокій **3**; незалежність **3**; успіх **3**; багатство **2**; стабільність **2**; мати все, що потрібно **2**; здоров'я **2**; мирне небо над головою; висока зарплатня; добробут; самовпевненість; безтурботність; минуле; самодостатність; ціль; баланс; благо; яхта; мандрівки; хліб; фінансовий спокій; дім; лікування; коли маєш усе, що бажаєш; долар; родина не працює; удосталь; фундамент; матеріальне благо; західна зброя; 5 літрів; гарний заробіток; благополуччя; бажання розвиватись; стіна; родина; ситість; своя справа; купляти харчі, не замислюючись над вартістю; мир; забор; прибуток; свобода; чоловік; доступність; щастя.

БЛАЖЕНСТВО 112/60

відпочинок **11**; щастя **7**; насолода **7**; море **5**; задоволення **5**; ейфорія **4**; екстаз **4**; секс **3**; мир **3**; рай **3**; спокій **3**; їжа **2**; релакс **2**; кайф **2**; сон **2**; умиротворення **2**; духовність **2**; нірвана **2**; шоколад **2**; поклоніння; мить; пиво; піднесеність; ляпота; мандрівка; досягнення успіху; коли нічого не болить; душевний спокій; тиша; десерт; бог; найвищий ступінь задоволення; успіх; сонце; хмара; любов; релігія; мальдіви; здоров'я; гроші; світ; солодощі; спів церковного хору; благодать; гай; стан душі; пінчер; ранок; гармонія; прийняття; ***** на колінах; ванна; 10 літрів; сім'я; перемога; Софія Київська; дифузія; кава; відкритись; дозвілля.

РОЗВИТОК 112/48

навчання **23**; рух **9**; кар'єра **6**; ріст **5**; прогрес **5**; праця **5**; самовдосконалення **5**; знання **4**; успіх **4**; шлях **3**; книга **3** рази; пізнання **2**; старання **2**; освіта **2**; читання **2**; ввєрх; отримувати нові знання; вивчення нового; майбутнє; зростання;

відсутній; досягнення; технології; курси; кожен день робити улюблену справу; реалізація; цікаво; набуття нових корисних навичок; швидкість; книги; дослідження; робота; задоволення; збільшення; удосконалення; поштовх; час; мова; стонкс; продвинутість; вивчання; мотивація; ЄС; цілеспрямованість; наполегливість; стимул; гра.

ПРИМАРА 112/61

привид **11**; страх **8**; сон **6**; туман **5**; мрія **5**; тінь **4**; видіння **3**; ілюзія **3**; міраж **3**; марево **3**; нісенітниця **2**; майбутнє **2**; смерть **2**; щось дивне **2**; каспер **2**; спогади **2**; химера **2**; уява **2**; невідоме **2**; омана **2**; впіймати; кошмар; самонавіювання; СРСР; фантазія; незвичайне; щось несправжнє; паранормальне явище; нереальність; надія; не існують; біла фігура; тьма; аморфність; надумалось; свідомість; померлий; примара; злий дух; забезпеченість; непорозуміння; вчорашній день; вигадка; неіснуючий; друзі; поганий зір; негативність; пиха; плоскоземельє; досада; бачення бажаного; вовк; вигадана істота; дух; минуле; обман; настороженість; розлад; війна; темрява; нереальна істота.

ДОЛЯ 112/66

життя **19**; шлях **10**; вибір **6**; призначення **4**; рок **3**; неминучість **3**; воля **3**; життєвий шлях **2**; дорога **2**; міф **2**; у кожного своя **2**; зірка **2**; випадковість; випадок; рулетка; жереб; сам собі власник своєї долі; відмазка; хлопець; тенденція; справедливість; тяжка; щаслива; щастя; смерть; сумлінна праця; подія; талан; стежка; удача; бізнес; розвиток; своя; дароване Богом; свобода; журба; колесо долі; мислення; діти; кіндер-сюрприз; невизначеність; не вірю; книжки; випробування; обставини; сміливість; визначеність; доля; всесвіт; відповідальність; звички; знак; судьба; те, що людина сама збудувала; в наших руках; добро; віра; русня у кам'яному столітті; сила; кохана людина; приреченість; розум; мир; гірко; незмінність; взаємність.

ЛЮБОВ 112/65

почуття **12**; щастя **11**; кохання **6**; сім'я **5**; теплота **6**; чоловік **5**; родина **4**; піклування **3**; повага **2**; задоволення **2**; дружина **2**; те, що дано не кожному;

безумовно; челендж; торкатися; назавжди; відносини; зло; вдячність; радість; серце; турбота; загадка; батьки; почуття прихильності; сенс життя; взаєморозуміння; невід'ємність; жінка; ЗСУ; душа; такос з курки; обійми; політ; червоне; підтримка; відданість; ласки; натхнення; пара; вічність; ніжність; вічна; крила; захист; це те, що надає крила; самовідданість; довіра; наповненість; спокій; надійність; звичка; люди; труднощі; ненависть; міць; серцебиття; книжкові хлопці; прихильність; шлюб; стан душі; любов; бог; життя; жертва.

ФОРТУНА 112/52

удача **16**; везіння **12**; вдача **9**; успіх **9**; випадок **5**; рулетка **3**; лотерея **3**; азарт **3**; колесо **3**; казино **2**; шанс **2**; неочікуваність **2**; доля **2**; щастя; з'явитися в потрібному місці в потрібний час; випадковість; випадкова радість; ймовірність; чудово; випадковість; оптимізм; міф; гроші; любить сміливих; друзі; клевер; улюбленець; наступ; можливості; рідко; нестабільна; джекпот; радість; непередбачуваність; пташка; час; гра; уважність; мінлива; миттєва; везе; перемога; омана; життя в кайф; виграш; щось потойбічне; безтурботність; пощастило; ненадійність; життя; колесо фортуни 10 аркан; ризик.

Сформувавши асоціативні поля слова ЩАСТЯ та інших слів-стимулів, ми виділили основні смислові групи, що розкривають зміст концепту. Вони були визначені за принципом узагальнення значень слів-реакцій.

1. **Стан:** *радість, спокій, гармонія, затишок, умиротворення, благополуччя, задоволення, задоволеність, вдоволення, незалежність, душевний спокій, піднесення, захоплення, легкість, наповненість, безтурботність, блаженство, благоденство, насолода, відкритість, впевненість, комфорт, стабільність, доступність, ейфорія, екстаз, поклоніння, піднесеність, прийняття, збільшення, аморфність, настороженість, неминучість, невизначеність, визначеність, приреченість, незмінність, взаєморозуміння, непередбачуваність.*

2. **Щастя як удача:** удача, везіння, вдача, рулетка, випадок, лотерея, азарт, колесо, казино, ризик, виграш, гра, джекпот, клевер, ймовірність, випадковість, шанс, жереб.
3. **Відносини з іншими:** посмішка, щирість, гордість, відданість, добро, турбота, повага, благодійність, піклування, вдячність, волонтерство.
4. **Матеріальне благополуччя:** гроші, робота, праця, достаток, кар'єра, мати все, труд, добробут, багатство, подорожі, відпустка, забезпеченість, будинок, майно, здобутки, машина, бізнес, дохід, статки, яхта, долар, прибуток, доступність.
5. **Здоров'я:** здоров'я, рідні живі і здорові, бути здоровим, коли нічого не болить, лікування.
6. **Екзистенційні уявлення:** відчуття, життя, момент, шлях, настрій, бажання, емоції, душа, рок, дорога, стежка, мить, течія.
7. **Досягнення:** успіх, досягнення, визнання, перемога, просування, авторитет, результат, мати улюблену справу, знайти себе, посада, заслуга, винагорода.
8. **Метафора:** міф, світло, сенс, тепло, мета, яскраво, блискавка, сонце, книга, їжа, м'яч, сінабон, жовта, п'ятниця, алкоголь, котики, м'яке, пташка, бог, червоне, ЗСУ, крила, зірка, всесвіт, привид, химера, вовк, дух, море, рай, сон, кава, пиво, сонячно, весна, шоколад, фільм, музика, природа, чізкейк, апельсин, полуниця.
9. **Безпека, стабільність:** мир, свобода, тиша, воля, мирне небо над головою.
10. **Саморозвиток:** самореалізація, старанність, навчання, самопізнання, саморозвиток, челендж, розум, розвиток, ріст, прогрес, книга, дослідження, курси, вивчення нового, освіта, читання, бажання розвиватись, хобі.
11. **Поведінка, дія:** керувати, сміх, прокидатися, мандрування, торкатися, впіймати.

- 12.**Якості:** *непостійний, міць, сила, сміливість, наполегливість, цілеспрямованість, старання, людяність.*
- 13.**Антоніми:** *смерть, зло, ненависть, труднощі, журба, страх, кошмар, СРСР, війна.*
- 14.**Родина:** *сім'я, родина, дитина, дім, діти, домівка, лад у родині, дружина, дочка, свято, батьки, чоловік.*
- 15.**Кохання:** *любов, обійми, кохання, бути разом, співучасть, губи, почуття, відносини, жертва, шлюб, ласки, підтримка, хлопець, взаємність, секс, поцілунок, спокуса.*
- 16.**Дружба:** *допомога, друзі, гумор, зустріч, веселощі, відпочинок, взаємодопомога, час з друзями.*

На основі результатів вільного асоціативного експерименту була розроблена таблиця, що відображає частотний розподіл реакцій на кожне слово-стимул (Додаток Б – Додаток Р). Зазначені дані були систематизовані з метою вивчення асоціативних полів та формування смислових груп. Асоціативне поле є особливою когнітивною структурою мовленнєвої свідомості, що впливає на становлення лінгвістичної картини світу. Отже, ці систематизовані та упорядковані дані, які стосуються асоціативних полів та смислових груп, сприятимуть концептуалізації «щастя» у мовній картині світу українців. Результати систематизації даних не лише надають уявлення про сприйняття цього концепту, але й будуть корисними для розкриття вікових відмінностей у реакціях.

2.5. Типи реакцій в асоціативних полях

До цього часу не існує загальноприйнятої універсальної класифікації реакцій внаслідок великої різноманітності підходів. Створення такої класифікації ускладняється необхідністю визначення універсальних параметрів, які здатні враховувати різноманітні аспекти, такі як форма, зміст та тип асоціацій [Єрмоленко, 2009].

Розглянемо декілька класифікацій типів реакцій, розроблених мовознавцями. Д. Терехова визначає такі типи: парадигматичні, синтагматичні, тематичні, граматичні, словотвірні, фонетичні, ремінісцентні, фразеологічні, персоналії, іншомовні асоціації [Денисевич, 2016]. Вони у свою чергу можуть поділятися на підгрупи. Л. Кушмар поділяє реакції асоціативних полів стимульних лексем на такі: «вербальні прості (парадигматичні, синтагматичні, тематичні, словотвірні, граматичні, фонетичні, власні назви, аббревіатури, ремінісцентні, емоційно-оцінні), вербальні складені, невербальні та комплексні» [Кушмар, 2011].

У нашому дослідженні концепту «щастя» ми використали поєднання двох класифікацій та виділили такі типи реакцій, що присутні у результатах асоціативного експерименту:

1. ПАРАДИГМАТИЧНІ РЕАКЦІЇ. Такі реакції є зазвичай синонімічними та належать до одного граматичного класу за стимулом, за необхідності, можуть функціонувати як своєрідні замітники слів-стимулів [Денисевич, 2016]. Можна виділити такі пари: *ЩАСТЯ – радість, УСПІХ – позитивний результат, РАДІСТЬ – щастя, БЛАГО – добро, ЗАДОВОЛЕННЯ – насолода, НАСОЛОДА – блаженство, БЛАГОДЕНТВО – благополуччя, ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ – достаток, БЛАЖЕНСТВО – умиротворення, РОЗВИТОК – зростання, ПРИМАРА – марево, ДОЛЯ – судьба, ЛЮБОВ – кохання, ФОРТУНА – вдача.*

2. СИНТАГМАТИЧНІ РЕАКЦІЇ. Такі реакції утворюють зі словом-стимулом словосполучення [Денисевич, 2016]. Можна виділити такі пари: *РАДІСТЬ – жовта, БЛАГО – м'яке, НАСОЛОДА – солодка, ХИМЕРА – несправжня, ФОРТУНА – нестабільна, ФОРТУНА – миттєва, ДОЛЯ – тяжка, ДОЛЯ – у кожного своя, БЛАГО – відсутнє, РОЗВИТОК – відсутній, РОЗВИТОК – вверх.*

3. ТЕМАТИЧНІ РЕАКЦІЇ. Такі реакції можуть утворити зі стимулом граматичне словосполучення внаслідок граматичної зміни [Кушмар, 2011]. Можна виділити такі пари: *ЗАДОВОЛЕННЯ – потреба (задоволення потреб),*

РОЗВИТОК – технології (розвиток технологій), *РОЗВИТОК* – мова (розвиток мови).

4. СЛОВОТВІРНІ РЕАКЦІЇ. Такі реакції мають один корінь зі словом-стимулом або утворюють нове слово [Денисевич, 2016]. Можна виділити такі пари: *ЗАДОВОЛЕННЯ* – *задоволеність*, *НАСОЛОДА* – *солодощі*, *БЛАГО* – *благодійність*, *РОЗВИТОК* – *саморозвиток*.

5. ФОНЕТИЧНІ РЕАКЦІЇ. В таких реакціях існує співзвучність між словом-стимулом та реакцією, вони часто виникають, коли стимул є невідомим інформанту [Кушмар, 2011; Денисевич, 2016]. Такі реакції одиничні (*ПРИМАРА* – *уява*).

6. РЕМІНІСЦЕНТНІ РЕАКЦІЇ. Такі реакції також називають цитатними, це загальновідомі вислови та цитати [Денисевич, 2016]. Можна виділити такі пари: *ПРИМАРА* – *паранормальне явище*, *ЛЮБОВ* – *те, що надає крила*, *ДОЛЯ* – *в наших руках*.

7. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ РЕАКЦІЇ. Наприклад, *ФОРТУНА* – *колесо фортуни*.

8. ІНШОМОВНІ РЕАКЦІЇ. Такі реакції здебільшого представлені англійською мовою [Денисевич, 2016]. Можна виділити такі пари: *ЗАДОВОЛЕННЯ* – *шопінг*, *ЗАДОВОЛЕННЯ* – *кайф*, *ЗАДОВОЛЕННЯ* – *чізкейк*, *РОЗВИТОК* – *стонкс*.

9. ВЛАСНІ НАЗВИ [Кушмар, 2011]. Наприклад, *ПРИМАРА* – *каспер*, *БЛАЖЕНСТВО* – *Софія Київська*, *РАДІСТЬ* – *сінабон*, *ДОЛЯ* – *кіндер-сюрприз*.

10. АБРЕВІАТУРИ [Кушмар, 2011]. Наприклад, *РОЗВИТОК* – *ЄС*, *ПРИМАРА* – *СРСР*, *ЛЮБОВ* – *ЗСУ*.

11. ЕМОЦІЙНО-ОЦІННІ РЕАКЦІЇ [Денисевич, 2016]. Можна виділити такі пари: *ЗАДОВОЛЕННЯ* – *смачно*, *НАСОЛОДА* – *приємно*, *РОЗВИТОК* – *вверх*, *РОЗВИТОК* – *цікаво*, *УСПІХ* – *непостійний*, *БЛАГО* – *відсутнє*, *БЛАГОДЕНСТВО* – *незнайоме*, *РОЗВИТОК* – *відсутній*, *ПРИМАРА* – *невідоме*, *ДОЛЯ* – *не вірю*, *ФОРТУНА* – *ненадійність*.

12. ВЕРБАЛЬНІ СКЛАДЕНІ РЕАКЦІЇ. До цих реакції належать такі, що становлять сполучення двох або більше слів [Кушмар, 2011]. Вони є тлумаченням слова-стимула. Можна виділити такі пари: *ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ* – *мати все, що потрібно*; *РОЗВИТОК* – *набуття нових корисних навичок*; *ДОЛЯ* – *життєвий шлях*; *ПРИМАРА* – *нереальна істота*.

13. КОМПЛЕКСНІ РЕАКЦІЇ. До них належать реакції, утворені зі слів (вербальних реакцій) та знаків (невербальних реакцій) [Кушмар, 2011]. Наприклад, *ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ* – *5 літрів*, *БЛАЖЕНСТВО* – *10 літрів*, *ФОРТУНА* – *колесо фортуни 10 аркан*.

У підсумку розділу можна зазначити, що хоча досі не існує єдиної універсальної та загальноприйнятої класифікації асоціативних реакцій, ми розглянули дві найбільш вживані. У нашому дослідженні концепту «щастя» ми спиралися на класифікації, розроблені Д. Тереховою [Денисевич, 2016] та Л. Кушмар [Кушмар, 2011], які виділяють різні типи асоціативних реакцій. До нашого аналізу ми включили такі типи реакцій: парадигматичні, синтагматичні, тематичні, словотвірні, фонетичні, ремінісцентні, фразеологічні, іншомовні, власні назви, аббревіатури, емоційно-оцінні, вербальні складені та комплексні. Ми розглянули кожний тип та навели приклади реакцій.

2.6. Аналіз результатів експерименту за віковим параметром

Аналіз результатів асоціативного експерименту в різних вікових групах допоможе виявити унікальні особливості культурного впливу, що передаються від одного покоління до іншого [Спиридонова, 2015]. Вік може впливати на свідомість, сприйняття та асоціативні процеси учасників експерименту. Отже, різні вікові групи можуть мати відмінності у способах сприйняття та реагуванні на стимули.

Цей аспект аналізу допомагає краще зрозуміти взаємозв'язок між віком та асоціативними процесами, що, в свою чергу, може мати важливі наслідки для розуміння психологічних аспектів свідомості в різних вікових групах. У

нашому експерименті взяли участь 112 учасників, зокрема 52 особи у віці від 18 до 35 років та 60 осіб у віці від 36 до 60 років. Кожна з розглянутих вибірок є репрезентативною, в першій вибірці представлені як студенти, так і працевлаштовані особи, у другій взяли участь як працевлаштовані особи, так і пенсіонери. Обидві групи включають представників різних статей та професій.

У визначенні вікових категорій ми поклалися на характеристики психології ранньої та середньої дорослості [Дзюба, 2013]. Вікова категорія 18–35 підпадає під період ранньої дорослості, а 36–60 під період середньої дорослості. Особливості ранньої дорослості, що триває приблизно від 20 до 40 років, полягають у тому, що фізичне та статеве дозрівання досягають свого піку, більшість психофізіологічних функцій наближається до максимального розвитку [Дзюба, 2013]. Також відбувається активне збагачення психосоціального досвіду, розвиток залежить від особливостей соціальної активності, досягнутого статусу та перебігу попередніх стабільних і кризових моментів [Дзюба, 2013]. У цей період також відбувається консолідація професійних і соціальних ролей, а система особистісних цінностей може зазнати змін [Дзюба, 2013]. Період середньої дорослості, що розглядається у хронологічному аспекті від 40 до 60–65 років, визначається вирішенням ряду важливих завдань [Дзюба, 2013]. Цей період передбачає освоєння громадянської та соціальної відповідальності, узгодження життєвого рівня та вибір прийнятних форм дозвілля [Дзюба, 2013]. Також він включає в себе турботу про нащадків, намагаючись забезпечити їхнє відповідальне та щасливе доросле життя [Дзюба, 2013]. Середню дорослість визначає також підтримка особистісного боку взаємин у подружжі, адаптація до фізіологічних змін середини життя та взаємодія зі старіючими батьками [Дзюба, 2013]. Крім того, в цей період вкладається піклування про власне здоров'я і усвідомлення важливості його підтримання [Дзюба, 2013]. Отже, у різних вікових груп відмінності в сприйнятті та реагуванні на стимули можуть бути значно вираженими, оскільки люди різних вікових категорій можуть виявляти різні

психофізіологічні та психосоціальні реакції на однакові чи подібні впливи чи ситуації.

Проаналізувавши анкети за розподілом на вікові категорії, а також виділені асоціативні поля ми отримали такі результати. Слова-реакції подані за схемою «слово – 1 (2/3)», де 1 – кількість разів слово-реакція було використано, 2 – кількість разів слово було використано респондентами із вікової категорії 18–35, 3 – кількість разів слово було використано респондентами із вікової категорії 36–60.

ЩАСТЯ:

сім'я – 13 (6/7); мир – 10 (4/6); любов – 10 (6/4); родина – 9 (1/8); здоров'я – 6 (3/3); гармонія – 6 (2/4); спокій – 5 (2/3); радість – 5 (3/2); посмішка – 4 (4/0); дитина – 3 (2/1); обійми – 3 (1/2); дім – 3 (1/2); діти – 3 (1/2); свобода – 3 (1/2); кохання – 2 (1/1); домівка – 2 (1/1); бути разом – 2 (0/2); співучасть – 1 (1/0); затишок – 1 (0/1); міф – 1 (0/1); тиша – 1 (0/1); відчуття – 1 (0/1); життя – 1 (0/1); успіх – 1 (1/0); лад у родині – 1 (1/0); дружина – 1 (1/0); світло – 1 (0/1); воля – 1 (0/1); момент – 1 (1/0); сенс – 1 (1/0); гроші – 1 (1/0); тепло – 1 (0/1); смерть – 1 (1/0); умиротворення – 1 (0/1); благополуччя – 1 (1/0); самореалізація – 1 (1/0); задоволення – 1 (1/0); мертва русня – 1 (0/1); рідні живі і здорові – 1 (1/0); мати те, що маєш – 1 (1/0).

УСПІХ:

гроші – 15 (10/5); досягнення – 11 (5/6); робота – 10 (3/7); праця – 6 (3/3); визнання – 4 (3/1); перемога – 4 (0/4); удача – 4 (2/2); достаток – 4 (1/3); кар'єра – 4 (2/2); задоволення – 3 (2/1); радість – 3 (0/3); реалізація – 3 (2/1); благополуччя – 2 (0/2); самореалізація – 2 (1/1); старанність – 1 (1/0); просування – 1 (1/0); задоволеність – 1 (0/1); непостійний – 1 (0/1); керувати – 1 (0/1); навчання – 1 (1/0); мета – 1 (1/0); самопізнання – 1 (1/0); дитина – 1 (0/1); авторитет – 1 (1/0); вдоволення – 1 (0/1); діти – 1 (0/1); гордість – 1 (1/0); посмішка – 1 (1/0); яскраво – 1 (0/1); допомога – 1 (1/0); шлях – 1 (1/0); блискавка – 1 (0/1); результат – 1 (0/1); мати улюблену справу – 1 (1/0); знайти

себе – 1 (0/1); мати все – 1 (1/0); позитивний результат – 1 (0/1); коли все заплановане вдається – 1 (0/1); любе діло – 1 (0/1); цілеспрямованість – 1 (1/0); незалежність – 1 (0/1); саморозвиток – 1 (1/0); труд – 1 (1/0); добробут – 1 (0/1); посада – 1 (0/1); щастя – 1 (0/1); світло – 1 (1/0); дихати повною груддю – 1 (1/0); кар’єрний зріст – 1 (0/1); багатство – 1 (0/1); впевненість – 1 (1/0).

РАДІСТЬ:

посмішка – 14 (6/8); сміх – 11 (7/4); діти – 9 (4/5); усмішка – 5 (2/3); дитина – 4 (0/4); життя – 4 (0/4); родина – 4 (3/1); друзі – 3 (2/1); задоволення – 3 (0/3); настрої – 3 (0/3); сонце – 3 (2/1); мир – 2 (0/2); подорожі – 2 (1/1); тепло – 2 (1/1); сім’я – 2 (1/1); щастя – 2 (0/2); книга – 2 (2/0); свято – 1 (1/0); емоції – 1 (0/1); момент – 1 (1/0); п’ятниця – 1 (1/0); тяжка праця – 1 (1/0); відпочинок – 1 (1/0); відпустка – 1 (1/0); алкоголь – 1 (0/1); котики – 1 (0/1); коли все добре на душі – 1 (1/0); задоволеність – 1 (0/1); любов – 1 (0/1); душевний спокій – 1 (0/1); дочка – 1 (0/1); сінабон – 1 (1/0); жовта – 1 (0/1); губи – 1 (0/1); м’яч – 1 (0/1); гармонія – 1 (1/0); веселощі – 1 (1/0); смачна їжа – 1 (1/0); радість – 1 (1/0); піднесення – 1 (0/1); зустріч – 1 (1/0); щирість – 1 (1/0); захоплення – 1 (1/0); успіх – 1 (1/0); визнання – 1 (0/1); гумор – 1 (0/1); свобода – 1 (1/0); гроші – 1 (1/0); бажання – 1 (1/0); мертві орки – 1 (0/1); час з рідними – 1 (1/0); здоров’я рідних – 1 (0/1); бути здоровим – 1 (0/1); спокій – 1 (1/0).

БЛАГО:

добро – 11 (5/6); гроші – 11 (6/5); мир – 8 (5/3); здоров’я – 8 (2/6); допомога – 6 (3/3); комфорт – 4 (2/2); спокій – 4 (3/1); користь – 4 (2/2); доброта – 3 (0/3); сім’я – 3 (2/1); забезпеченість – 2 (2/0); дім – 2 (0/2); затишок – 2 (0/2); будинок – 2 (1/1); майно – 1 (1/0); рішення – 1 (1/0); батьки – 1 (0/1); прокидатися – 1 (0/1); взаємодопомога – 1 (0/1); обійми – 1 (1/0); життя – 1 (0/1); здобутки – 1 (0/1); турбота – 1 (0/1); жертва – 1 (1/0); робота – 1 (1/0); праця – 1 (1/0); вдячність – 1 (0/1); результат – 1 (0/1); повага – 1 (1/0); заслуга – 1 (1/0); дар – 1 (0/1); можливість – 1 (0/1); правда – 1 (0/1); благодійність – 1 (0/1); добрі вчинки – 1 (0/1); стабільність – 1 (0/1); репарації – 1 (0/1); машина – 1 (1/0);

духовний стан – 1 (1/0); гармонія – 1 (1/0); мандрювання – 1 (0/1); легкість – 1 (1/0); винагорода – 1 (0/1); віра – 1 (0/1); задоволення – 1 (1/0); своє житло – 1 (1/0); м'яке – 1 (0/1); все у достатку – 1 (0/1); посмішки рідних – 1 (0/1); звільнені українські території – 1 (1/0); відсутнє – 1 (0/1); пригощання – 1 (0/1); добра справа – 1 (1/0); бути щасливим і здоровим – 1 (1/0); злагодження – 1 (1/0); коли все добре у моїй родині – 1 (1/0).

ЗАДОВОЛЕННЯ:

насолада – 8 (4/4); секс – 7 (5/2); спокій – 5 (2/3); посмішка – 3 (1/2); їжа – 3 (1/2); книги – 3 (3/0); результат – 3 (2/1); відпочинок – 3 (1/2); радість – 3 (2/1); життя – 2 (1/1); успіх – 2 (1/1); хобі – 2 (1/1); результативність – 2 (0/2); приємність – 2 (1/1); подорож – 2 (1/1); емоція – 2 (0/2); масаж – 2 (0/2); самореалізація – 2 (2/0); солодоці – 2 (1/1); потреба – 2 (0/2); кохання – 2 (0/2); покупка – 1 (1/0); сміх – 1 (0/1); смачно – 1 (0/1); перемога над собою – 1 (1/0); мертва русня – 1 (1/0); легкість – 1 (0/1); шоколад – 1 (0/1); розвиток – 1 (1/0); шопінг – 1 (1/0); розваги – 1 (0/1); кохати – 1 (0/1); лучезарність – 1 (0/1); свобода – 1 (0/1); діяльність – 1 (0/1); щастя дітей – 1 (0/1); плавання в басейні – 1 (0/1); досягнення мети – 1 (1/0); коли посміхаються найближчі люди – 1 (1/0); допомога – 1 (0/1); відчуття – 1 (0/1); відпустка – 1 (1/0); мандрівка – 1 (0/1); любов – 1 (0/1); читання – 1 (0/1); насичення – 1 (1/0); природа – 1 (1/0); сходити на побачення – 1 (0/1); обійми – 1 (1/0); комфорт – 1 (0/1); музика – 1 (0/1); сон – 1 (1/0); наповненість – 1 (1/0); дитина – 1 (0/1); час з друзями – 1 (1/0); здоров'я – 1 (0/1); мінтуси – 1 (0/1); стабільність – 1 (1/0); почуття – 1 (1/0); все по плану – 1 (1/0); скиглення русні – 1 (0/1); кайф – 1 (1/0); задоволеність – 1 (0/1); смакування – 1 (1/0); веселоці – 1 (1/0); чізкейк – 1 (1/0); друзі – 1 (1/0); ендорфіни – 1 (1/0); творчість – 1 (0/1); гармонія – 1 (0/1); компанія – 1 (1/0).

НАСОЛОДА:

секс – 13 (5/8); відпочинок – 9 (4/5); їжа – 8 (7/1); кава – 5 (0/5); задоволення – 5 (2/3); радість – 4 (3/1); кохання – 4 (1/3); кайф – 3 (1/2); поцілунок – 3 (1/2);

цукерки – 3 (3/0); шоколад – 2 (1/1); сміх – 2 (2/0); приємно – 2 (1/1); приємність – 2 (2/0); смак – 2 (1/1); море – 2 (0/2); природа – 2 (1/1); солодке – 2 (0/2); утіха – 1 (0/1); приємні відчуття – 1 (0/1); почуття – 1 (1/0); позитив – 1 (0/1); смакота – 1 (0/1); смаколик – 1 (1/0); спокуса – 1 (0/1); спа – 1 (0/1); солодощі – 1 (0/1); солодко – 1 (0/1); віскі – 1 (1/0); успіх – 1 (0/1); фільм – 1 (0/1); музика – 1 (1/0); мир – 1 (0/1); заплющені очі – 1 (0/1); млість – 1 (0/1); цукор – 1 (1/0); апельсин – 1 (0/1); полуниця – 1 (1/0); коли здійснилася мрія – 1 (0/1); спілкування – 1 (0/1); момент – 1 (1/0); відпустка – 1 (0/1); тиша – 1 (1/0); чорний чай – 1 (1/0); повітря – 1 (0/1); любовне – 1 (1/0); фільтроване – 1 (1/0); емоції – 1 (1/0); безтурботність – 1 (1/0); насолода – 1 (1/0); спокій – 1 (0/1); мертвае ***** – 1 (0/1); течія – 1 (1/0); ейфорія – 1 (0/1); блаженство – 1 (1/0); творчість – 1 (0/1); проявленість – 1 (1/0).

БЛАГОДЕНСТВО:

спокій – 21 (10/11); допомога – 6 (1/5); безтурботність – 6 (3/3); достаток – 3 (1/2); сім'я – 3 (1/2); процвітання – 3 (2/1); мир – 3 (1/2); гармонія – 3 (3/0); море – 3 (2/1); блаженство – 3 (2/1); життя – 2 (1/1); безтурботне життя – 2 (0/2); благополуччя – 2 (1/1); подорожі – 2 (1/1); щастя – 2 (1/1); церква – 2 (1/1); духовність – 2 (0/2); сон – 2 (2/0); добро – 1 (0/1); добробут – 1 (0/1); сонячно – 1 (1/0); сонячний день – 1 (0/1); релігія – 1 (0/1); незнайоме – 1 (0/1); мирне майбутнє – 1 (1/0); умиротворення – 1 (0/1); смерть – 1 (1/0); приємні справи – 1 (0/1); тиша – 1 (1/0); вища насолода – 1 (0/1); розкіш – 1 (0/1); поміч – 1 (0/1); навчання – 1 (1/0); успіх – 1 (1/0); боже служіння – 1 (1/0); віра – 1 (1/0); відпочинок за кордоном – 1 (0/1); всі рідні вдома – 1 (1/0); родичі – 1 (0/1); рівність – 1 (1/0); волонтери – 1 (1/0); волонтерство – 1 (1/0); благоденство – 1 (1/0); чистий – 1 (0/1); затишок – 1 (0/1); насолода – 1 (0/1); безпека – 1 (0/1); добра справа – 1 (0/1); відкритість – 1 (0/1); задоволення своїх потреб – 1 (0/1); весна – 1 (1/0); людяність – 1 (1/0); багатство – 1 (0/1); відпочинок – 1 (0/1); щирість – 1 (1/0); свята в сім'ї – 1 (1/0); будинок – 1 (0/1); вихідний – 1 (1/0); задоволення – 1 (1/0); донати ЗСУ – 1 (0/1).

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ:

гроші – 22 (11/11); достаток – 11 (1/10); впевненість – 7 (3/4); комфорт – 5 (3/2); робота – 4 (3/1); дохід – 4 (2/2); статки – 3 (1/2); спокій – 3 (2/1); незалежність – 3 (3/0); успіх – 3 (2/1); багатство – 2 (1/1); стабільність – 2 (2/0); мати все, що потрібно – 2 (0/2); здоров'я – 2 (1/1); мирне небо над головою – 1 (1/0); висока зарплатня – 1 (1/0); добробут – 1 (0/1); самовпевненість – 1 (0/1); безтурботність – 1 (1/0); минуле – 1 (0/1); самодостатність – 1 (1/0); ціль – 1 (0/1); баланс – 1 (0/1); благо – 1 (0/1); яхта – 1 (1/0); мандрівки – 1 (0/1); хліб – 1 (0/1); фінансовий спокій – 1 (0/1); дім – 1 (0/1); лікування – 1 (1/0); коли маєш усе, що бажаєш – 1 (0/1); долар – 1 (0/1); родина не працює – 1 (1/0); удосталь – 1 (0/1); фундамент – 1 (0/1); матеріальне благо – 1 (1/0); західна зброя – 1 (0/1); 5 літрів – 1 (1/0); гарний заробіток – 1 (0/1); благополуччя – 1 (1/0); бажання розвиватись – 1 (1/0); стіна – 1 (1/0); родина – 1 (0/1); ситість – 1 (0/1); своя справа – 1 (0/1); купляти харчі, не замислюючись над вартістю – 1 (1/0); мир – 1 (0/1); забор – 1 (0/1); прибуток – 1 (1/0); свобода – 1 (1/0); чоловік – 1 (0/1); доступність – 1 (1/0); щастя – 1 (1/0).

БЛАЖЕНСТВО:

відпочинок – 11 (5/6); щастя – 7 (2/5); насолода – 7 (5/2); море – 5 (1/4); задоволення – 5 (1/4); ейфорія – 4 (1/3); екстаз – 4 (4/0); секс – 3 (1/2); мир – 3 (1/2); рай – 3 (3/0); спокій – 3 (1/2); їжа – 2 (2/0); релакс – 2 (0/2); кайф – 2 (1/1); сон – 2 (2/0); умиротворення – 2 (1/1); духовність – 2 (1/1); нірвана – 2 (1/1); шоколад – 2 (0/2); поклоніння – 1 (1/0); мить – 1 (1/0); пиво – 1 (0/1); піднесеність – 1 (0/1); ляпота – 1 (0/1); мандрівка – 1 (0/1); досягнення успіху – 1 (1/0); коли нічого не болить – 1 (1/0); душевний спокій – 1 (0/1); тиша – 1 (1/0); десерт – 1 (1/0); бог – 1 (1/0); найвищий ступінь задоволення – 1 (0/1); успіх – 1 (0/1); сонце – 1 (0/1); хмара – 1 (1/0); любов – 1 (0/1); релігія – 1 (1/0); мальдіви – 1 (0/1); здоров'я – 1 (0/1); гроші – 1 (1/0); світ – 1 (1/0); солодощі – 1 (0/1); спів церковного хору – 1 (1/0); благодать – 1 (0/1); гай – 1 (0/1); стан душі – 1 (0/1); пінчер – 1 (1/0); ранок – 1 (0/1); гармонія – 1 (1/0); прийняття – 1 (1/0);

***** на колінах – 1 (0/1); ванна – 1 (0/1); 10 літрів – 1 (1/0); сім'я – 1 (0/1); перемога – 1 (1/0); Софія Київська – 1 (0/1); дифузія – 1 (1/0); кава – 1 (0/1); відкритись – 1 (1/0); дозвілля – 1 (0/1).

РОЗВИТОК:

навчання – 23 (8/14); рух – 9 (3/6); кар'єра – 6 (3/3); ріст – 5 (3/2); прогрес – 5 (1/4); праця – 5 (4/1); самовдосконалення – 5 (1/4); знання – 4 (2/2); успіх – 4 (1/3); шлях – 3 (3/0); книга – 3 (1/2); пізнання – 2 (0/2); старання – 2 (2/0); освіта – 2 (1/1); читання – 2 (0/2); вверх – 1 (1/0); отримувати нові знання – 1 (1/0); вивчення нового – 1 (1/0); майбутнє – 1 (0/1); зростання – 1 (0/1); відсутній – 1 (0/1); досягнення – 1 (1/0); технології – 1 (1/0); курси – 1 (1/0); кожен день робити улюблену справу – 1 (1/0); реалізація – 1 (0/1); цікаво – 1 (0/1); набуття нових корисних навичок – 1 (1/0); швидкість – 1 (0/1); книги – 1 (1/0); дослідження – 1 (1/0); робота – 1 (1/0); задоволення – 1 (1/0); збільшення – 1 (0/1); удосконалення – 1 (1/0); поштовх – 1 (1/0); час – 1 (1/0); мова – 1 (0/1); стонкс – 1 (1/0); продвинутість – 1 (0/1); вивчання – 1 (1/0); мотивація – 1 (0/1); ЄС – 1 (0/1); цілеспрямованість – 1 (0/1); наполегливість – 1 (1/0); стимул – 1 (1/0); гра – 1 (0/1).

ПРИМАРА:

привид – 11 (6/5); страх – 8 (6/2); сон – 6 (2/4); туман – 5 (3/2); мрія – 5 (2/3); тінь – 4 (0/4); видіння – 3 (1/2); ілюзія – 3 (2/1); міраж – 3 (1/2); марево – 3 (3/0); нісенітниця – 2 (2/0); майбутнє – 2 (1/1); смерть – 2 (2/0); щось дивне – 2 (1/1); каспер – 2 (1/1); спогади – 2 (1/1); химера – 2 (1/1); уява – 2 (2/0); невідоме – 2 (1/1); омана – 2 (1/1); впіймати – 1 (1/0); кошмар – 1 (0/1); самонавіювання – 1 (1/0); СРСР – 1 (0/1); фантазія – 1 (1/0); незвичайне – 1 (0/1); щось несправжнє – 1 (1/0); паранормальне явище – 1 (0/1); нереальність – 1 (0/1); надія – 1 (0/1); не існують – 1 (1/0); біла фігура – 1 (1/0); тьма – 1 (0/1); аморфність – 1 (0/1); надумалось – 1 (0/1); свідомість – 1 (0/1); померлий – 1 (1/0); примара – 1 (1/0); злий дух – 1 (0/1); забезпеченість – 1 (0/1); непорозуміння – 1 (0/1); вчорашній день – 1 (0/1); вигадка – 1 (1/0); неіснуючий – 1 (0/1); друзі – 1 (1/0); поганий зір

– 1 (0/1); негативність – 1 (1/0); пиха – 1 (0/1); плоскоземельє – 1 (0/1); досада – 1 (0/1); бачення бажаного – 1 (0/1); вовк – 1 (0/1); вигадана істота – 1 (0/1); дух – 1 (0/1); минуле – 1 (1/0); обман – 1 (0/1); настороженість – 1 (0/1); розлад – 1 (1/0); війна – 1 (0/1); темрява – 1 (0/1); нереальна істота – 1 (0/1).

ДОЛЯ:

життя – 19 (6/13); шлях – 10 (6/4); вибір – 6 (4/2); призначення – 4 (3/1); рок – 3 (2/1); неминучість – 3 (1/2); воля – 3 (2/1); життєвий шлях – 2 (1/1); дорога – 2 (0/2); міф – 2 (1/1); у кожного своя – 2 (0/2); зірка – 2 (2/0); випадковість – 1 (1/0); випадок – 1 (1/0); рулетка – 1 (0/1); жереб – 1 (0/1); сам собі власник своєї долі – 1 (1/0); відмазка – 1 (1/0); хлопець – 1 (1/0); тенденція – 1 (0/1); справедливість – 1 (0/1); тяжка – 1 (1/0); щаслива – 1 (1/0); щастя – 1 (1/0); смерть – 1 (0/1); сумлінна праця – 1 (1/0); подія – 1 (0/1); талан – 1 (0/1); стежка – 1 (1/0); удача – 1 (0/1); бізнес – 1 (0/1); розвиток – 1 (0/1); своя – 1 (0/1); дароване Богом – 1 (1/0); свобода – 1 (0/1); журба – 1 (0/1); колесо долі – 1 (1/0); мислення – 1 (0/1); діти – 1 (0/1); кіндер-сюрприз – 1 (1/0); невизначеність – 1 (1/0); не вірю – 1 (0/1); книжки – 1 (1/0); випробування – 1 (1/0); обставини – 1 (0/1); сміливість – 1 (1/0); визначеність – 1 (1/0); доля – 1 (0/1); всесвіт – 1 (0/1); відповідальність – 1 (0/1); звички – 1 (0/1); знак – 1 (1/0); судьба – 1 (0/1); те, що людина сама збудувала – 1 (0/1); в наших руках – 1 (1/0); добро – 1 (0/1); віра – 1 (1/0); русня у кам'яному столітті – 1 (0/1); сила – 1 (1/0); кохана людина – 1 (0/1); приреченість – 1 (1/0); розум – 1 (0/1); мир – 1 (0/1); гірко – 1 (0/1); незмінність – 1 (1/0); взаємність – 1 (0/1).

ЛЮБОВ:

почуття – 12 (0/12); щастя – 11 (5/6); кохання – 6 (4/2); теплота – 6 (3/3); сім'я – 5 (1/4); чоловік – 5 (2/3); родина – 4 (3/1); піклування – 3 (1/2); повага – 2 (1/1); задоволення – 2 (1/1); дружина – 2 (1/1); те, що дано не кожному – 1 (1/0); безумовно – 1 (1/0); челендж – 1 (1/0); торкатися – 1 (0/1); назавжди – 1 (1/0); відносини – 1 (1/0); зло – 1 (0/1); вдячність – 1 (0/1); радість – 1 (0/1); серце – 1 (1/0); турбота – 1 (1/0); загадка – 1 (1/0); батьки – 1 (1/0); почуття прихильності

– 1 (0/1); сенс життя – 1 (0/1); взаєморозуміння – 1 (1/0); невід’ємність – 1 (0/1); жінка – 1 (0/1); ЗСУ – 1 (0/1); душа – 1 (1/0); такос з курки – 1 (1/0); обійми – 1 (1/0); політ – 1 (0/1); червоне – 1 (1/0); підтримка – 1 (1/0); відданість – 1 (1/0); ласки – 1 (0/1); натхнення – 1 (1/0); пара – 1 (1/0); вічність – 1 (1/0); ніжність – 1 (1/0); вічна – 1 (0/1); крила – 1 (1/0); захист – 1 (1/0); це те, що надає крила – 1 (1/0); самовідданість – 1 (0/1); довіра – 1 (0/1); наповненість – 1 (1/0); спокій – 1 (0/1); надійність – 1 (1/0); звичка – 1 (0/1); люди – 1 (0/1); труднощі – 1 (1/0); ненависть – 1 (1/0); міць – 1 (0/1); серцебиття – 1 (1/0); книжкові хлопці – 1 (1/0); прихильність – 1 (0/1); шлюб – 1 (1/0); стан душі – 1 (0/1); любов – 1 (0/1); бог – 1 (0/1); життя – 1 (0/1); жертва – 1 (0/1).

ФОРТУНА:

удача – 16 (7/9); везіння – 12 (6/6); вдача – 9 (3/6); успіх – 9 (2/7); випадок – 5 (2/3); лотерея – 4 (2/2); рулетка – 3 (0/3); азарт – 3 (2/1); колесо – 3 (3/0); казино – 2 (1/1); шанс – 2 (0/2); неочікуваність – 2 (2/0); доля – 2 (0/2); щастя – 1 (2/0); з’явитися в потрібному місці в потрібний час – 1 (1/0); випадковість – 1 (1/0); випадкова радість – 1 (0/1); ймовірність – 1 (1/0); чудово – 1 (0/1); випадковість – 1 (0/1); оптимізм – 1 (0/1); міф – 1 (1/0); гроші – 1 (1/0); любить сміливих – 1 (1/0); друзі – 1 (0/1); клевер – 1 (1/0); улюбленець – 1 (1/0); наступ – 1 (0/1); можливості – 1 (1/0); рідко – 1 (1/0); нестабільна – 1 (1/0); джекпот – 1 (0/1); радість – 1 (0/1); непередбачуваність – 1 (0/1); пташка – 1 (1/0); час – 1 (1/0); гра – 1 (1/0); уважність – 1 (0/1); мінлива – 1 (1/0); миттєва – 1 (0/1); везе – 1 (1/0); перемога – 1 (0/1); омана – 1 (1/0); життя в кайф – 1 (0/1); виграш – 1 (0/1); щось потойбічне – 1 (1/0); безтурботність – 1 (0/1); пощастило – 1 (0/1); ненадійність – 1 (0/1); життя – 1 (1/0); колесо фортуни 10 аркан – 1 (1/0); ризик – 1 (0/1).

Отже, результати аналізу анкет показали, що існують різниці у використанні асоціативних слів в залежності від вікових категорій. Наприклад, деякі асоціації були більш поширеними серед молодших учасників, тоді як інші – серед старших. Це свідчить про вплив віку на сприйняття та інтерпретацію певних культурних концепцій. У наступному розділі ми розглянемо ядерні реакції та

виділимо концепт щастя у мовній картині світу українців з поділом на вікові категорії.

2.7 Концепт щастя у мовній картині світу українців за результатами експерименту

Ядерні реакції – це найбільш частотні реакції, які зустрічаються 10 разів та більше [Сфимчук, 2018]. Розглянемо такі реакції в нашому експерименті, у дужках наведені результати розподілені за віковими категоріями 18–35 та 36–60 відповідно:

ЩАСТЯ:

- Сім'я – 13 разів (6/7).
- Мир – 10 разів (4/6).
- Любов – 10 разів (6/4).

УСПІХ:

- Гроші – 15 разів (10/5).
- Досягнення – 11 разів (5/6).
- Робота – 10 разів (3/7).

РАДІСТЬ:

- Посмішка – 14 разів (6/8).
- Сміх – 11 разів (7/4).

БЛАГО:

- Добро – 11 разів (5/6).
- Гроші – 11 разів (6/5).

НАСОЛОДА:

- Секс – 13 разів (5/8).

БЛАГОДЕНСТВО:

- Спокій – 21 раз (10/11).

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ:

- Гроші – 22 рази (11/11).
- Достаток – 11 разів (1/10).

БЛАЖЕНСТВО:

- Відпочинок – 11 разів (5/6).

РОЗВИТОК:

- Навчання – 22 рази (8/14).

ПРИМАРА:

- Привид – 11 разів (6/5).

ДОЛЯ:

- Життя – 19 разів (6/13).
- Шлях – 10 разів (6/4).

ЛЮБОВ:

- Почуття – 12 разів (0/12).
- Щастя – 11 разів (5/6).

ФОРТУНА:

- Удача – 17 разів (7/9).
- Везіння – 12 разів (6/6).

Реконструйований фрагмент мовної картини світу українців включає різноманітні асоціативні значення для стимульованих слів. У всіх асоціативних зв'язках було виокремлено чітко сформоване ядро. Систематизація асоціативних значень в досліджуваних концептах допомагає структурувати концепт щастя у мовну картину світу українців.

Концепт щастя у мовній картині світу українців дещо різниться залежно від вікового параметру. Розглянемо відмінності у сприйнятті концепту щастя між двома віковими категоріями 18–35 та 36–60.

На стимул ЩАСТЯ реакція «сім'я» виникла 6 разів серед першої вікової категорії та 7 серед другої, реакція «мир» зустрічається 4 та 6 разів відповідно, реакція «любов» – 6 та 4 рази. У сприйнятті цих реакцій різними віковими

категоріями не виявлено великої різниці, на відміну від реакції «родина», яка виникла лише 1 раз серед першої вікової категорії та 8 через другої. Поясненням цьому може бути, що слово «родина» походить від роду, тобто включає і себе родичів як близьких, так і далеких, предків тощо. Для другої вікової категорії, тобто старшого покоління, родина грає велику роль у життя та має вагоме значення.

На слово-стимул УСПІХ перша вікова категорія відреагувала словом «гроші» 10 разів, а друга група лише 5, що говорить про те, що молоде покоління асоціює щастя з грошима у більшій мірі. Реакція «досягнення» було використане 5 разів першою віковою категорією та 6 разів другою, в чому немає великої відмінності. Слово «робота» зустрічалося 3 та 7 разів відповідно, що можна інтерпретувати як тісний зв'язок між успіхом та роботою за думкою старшого покоління.

Слово РАДІСТЬ отримало 6 та 8 реакцій словом «посмішка», реакція «сміх» виникла 7 разів серед молодшого покоління і 4 серед старшого, слово «діти» виникло 4 та 5 разів відповідно. Найбільша відмінність у кількості реакцій є зі словом «сміх» з перевагою у використанні молодшим поколінням, це зумовлено тим, що старше покоління більш стримане у публічних проявах емоцій.

На стимул БЛАГО було відреаговано словом «добро» 5 разів першою віковою категорією та 6 разів другою, словом «гроші» 6 та 5 разів відповідно. Слово «мир» було використано 5 та 3 рази, «здоров'я» – 2 та 6 разів. Можна зробити висновок, що старше покоління приділяє більше уваги здоров'ю.

На слово-стимул ЗАДОВОЛЕННЯ виникла реакція «насолода», яка була використана по 4 рази обома віковими категоріями.

На слово НАСОЛОДА перша вікова категорія відреагувала словом «секс» 5 разів, друга категорія – 8 разів. Слово «відпочинок» було використано 4 та 5 разів відповідно, слово «їжа» – 7 та 1 раз. Молоде покоління асоціює їжу з насолодою у більшій мірі.

Стимул БЛАГОДЕНСТВО отримав 10 та 11 реакцій словом «спокій», що говорить про те, що поняття сприймається обома віковими категоріями подібно.

На слово-стимул ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ було відреаговано словом «гроші» по 11 разів кожною з вікових категорій. Слово-реакція «достаток» було використано 1 раз першою віковою категорією та 11 другою, що свідчить про те, що старше покоління прагне до достатку, який полягає не тільки у грошах, а також мати гроші не завжди означає бути у достатку.

Слово БЛАЖЕНСТВО мало 5 реакцій від молодого покоління та 6 від старшого словом «відпочинок».

Стимул РОЗВИТОК отримав 8 і 14 реакцій словом «навчання» та 3 і 6 реакцій словом «рух». Для старшого покоління навчання та рух є запорукою розвитку.

На слово-стимул ПРИМАРА було відреаговано словом «привид» 6 і 5 разів та словом «страх» 6 і 2 рази. Як припущення, старше покоління рідше відчуває страх в силу життєвого досвіду.

На стимул ДОЛЯ перша вікова категорія відреагувала словом «життя» 6 разів, друга вікова категорія – 13 разів, імовірно старше покоління більше схильне вірити у долю. Слово «шлях» було використано 6 та 4 рази відповідно.

Слово-стимул ЛЮБОВ мало 12 реакцій словом «почуття» від другої вікової категорії і жодної реакції цим словом від першої вікової категорії. Любов по суті своїй є одним з почуттів, гадаю старше покоління визначає любов як найвище моральне почуття людини. Також словом «щастя» було відреаговано на стимул 5 та 6 разів двома віковими категоріями.

На стимул ФОРТУНА було відреаговано словом «удача» 7 та 9 разів, словом «везіння» – по 6 разів кожною віковою категорією, а словом «вдача» 3 та 6 разів. Слово «успіх» було використано 2 та 7 разів, що свідчить про те, що старше покоління пов'язує успіх з везінням.

Отже, за результатами наведеними вище можемо виділити концепт щастя у мовних картинах світу українців обох вікових категорій. Концепт щастя у мовній картині світу українців вікової категорії 18–35 (у дужках наведена кількість використання слів-реакцій, деякі з них є комбінованими з реакцій на різні слова-стимули): *гроші (27), спокій (10), секс (10), навчання (8), удача (7), сміх (7), їжа (7), сім'я (6), любов (6), посмішка (6), привид (6), страх (6), везіння (6), життя (6), шлях (6), досягнення (5), добро (5), мир (5), відпочинок (5), насолода (5), щастя (5)*.

Концепт щастя у мовній картині світу українців вікової категорії 36–60: *гроші (21), навчання (14), життя (13), почуття (12), відпочинок (11), спокій (11), щастя (11), достаток (10), удача (9), родина (8), посмішка (8), секс (8), сім'я (7), робота (7), успіх (7), мир (6), досягнення (6), добро (6), здоров'я (6), рух (6), везіння (6), вдача (6), діти (5), кава (5), допомога (5), привид (5)*.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що у мовній картині світу українців вікової категорії 18–35 співвідношення «щастя – гроші», «щастя – спокій», «щастя – секс» є провідними. А у мовній картині світу українців вікової категорії 36–60 концепт щастя розкривається у таких значеннях «щастя – гроші», «щастя – навчання», «щастя – життя», «щастя – почуття», «щастя – відпочинок», «щастя – спокій», «щастя – достаток». Ми розібрали відмінності у сприйнятті концепту щастя різними віковими категоріями і виділили такі основні відмінності. Молоде покоління асоціює щастя з грошима, не нехтує публічними проявами емоцій, такими як сміх, вважає їжу одною з насолод життя та відчуває страх у різних життєвих ситуаціях. Старше покоління зі свого боку приділяє велике значення родині, вважає навчання та роботу запорукою успіху, піклується про здоров'я, прагне до достатку, більш схильне вірити у долю та вважає любов найвищим моральним почуттям людини.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, зазначимо, що ми розглянули теоретичну базу концепту «щастя» у межах теми кваліфікаційної роботи. Розглядався концепт щастя як міждисциплінарний об'єкт дослідження, а також у аспекті мовознавства. Було проаналізовано мовну картину світу українців, яка виступає частиною підсистеми загальної науково-концептуальної картини світу. Ця підсистема включає компоненти, що взаємодіють із мовними символами.

Ми виділили такий перелік слів-стимулів для асоціативного експерименту, спираючись на розглянуту теоретичну базу. Ми обрали ЩАСТЯ, яке є провідним словом та основою дослідження, УСПІХ, РАДІСТЬ, БЛАГО та ЗАДОВОЛЕННЯ, що співвідносяться з чотирма значеннями відповідно до філософської точки зору, НАСОЛОДА і БЛАГОДЕНСТВО, які відповідно співвідносяться із психологічним аспектом концепту щастя, ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ, що відображає економічну та політичну точки зору, БЛАЖЕНСТВО, що відображає аспект релігії, РОЗВИТОК, що відображає аспект педагогіки, ПРИМАРА, на базі мініатюри «Щастя» Лесі Українки, ДОЛЯ, яке є третім значенням із тлумачного словника (концепт щастя у мовознавстві), ЛЮБОВ, яке є першим значенням із тлумачного словника, ФОРТУНА – була розглянута у роботі В. Ільєнкової.

У роботі розкрито сутність та специфіку асоціативного експерименту як інструменту лінгвістичних досліджень. Відповідно, було проведено асоціативний експеримент, спрямований на виявлення асоціацій з концептом «щастя» та спорідненими. Його сутність полягає в тому, що учасникам запропонували слово-асоціацію і вони мали відповісти словом-реакцією, яке перше спадає на думку. Також учасник не був обмежений у виборі асоціації ні формально, ні семантично. Після цього ми провели групування зібраного матеріалу, на базі якого втілювалося дослідження.

Концепт щастя у мовній картині світу українців вікової категорії 18–35, одержаний за результатами експерименту: *гроші (27), спокій (10), секс (10), навчання (8), удача (7), сміх (7), їжа (7), сім'я (6), любов (6), посмішка (6), привид (6), страх (6), везіння (6), життя (6), шлях (6), досягнення (5), добро (5), мир (5), відпочинок (5), насолода (5), щастя (5)*.

Концепт щастя у мовній картині світу українців вікової категорії 36–60: *гроші (21), навчання (14), життя (13), почуття (12), відпочинок (11), спокій (11), щастя (11), достаток (10), удача (9), родина (8), посмішка (8), секс (8), сім'я (7), робота (7), успіх (7), мир (6), досягнення (6), добро (6), здоров'я (6), рух (6), везіння (6), вдача (6), діти (5), кава (5), допомога (5), привид (5)*.

На підставі проведеного експерименту було проаналізовано мовну картину світу українців з розподілом на вікові категорії в контексті концепту щастя, використовуючи отримані ядерні реакції. За наведеними результатами можна зробити висновок, що у мовній картині світу українців віком від 18 до 35 років, концепт «щастя» часто асоціюється з «грошиками», «спокоєм», та «сексом» і має провідний характер. У той час, коли в мовній картині світу українців віком від 36 до 60 років, концепт щастя розкривається у різних значеннях, таких як «гроші», «навчання», «життя», «почуття», «відпочинок», «спокій», та «достаток». Молодше покоління пов'язує щастя з фінансовою стабільністю, проявляє відкритість до емоційних виразів, насолоджується їжею, та відчуває страх у різних життєвих ситуаціях. З іншого боку, старше покоління надає велике значення сімейним цінностям, вважає освіту та професійну кар'єру важливими складовими успіху, дбає про своє здоров'я, вірить у долю та вважає любов найвищим моральним почуттям людини.

Таким чином, актуальність дослідження мовної картини світу обумовлена сучасним розвитком науки, яка використовує синергетичний підхід до вивчення об'єктів дослідження. Аналіз експерименту надає можливість встановити внутрішньомовні семантичні зв'язки, а також зовнішні впливи на формування мовної картини світу. Використання вільного асоціативного експерименту є

ефективним інструментом для виявлення таких впливів та напрямків дослідження.

Висновки, які були отримані, можуть використовуватися як основа для подальших досліджень концепту «щастя» та мовної картини світу, як серед українців, так і серед представників інших країн. Крім того, вони можуть знайти застосування у навчальних курсах з мовознавства, лексикології, а також у проведенні семінарів і спеціальних курсів з концептології та психолінгвістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко Т. В., Бабкіна О. В., Горбатенко В. П. та ін. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник / ред. Н. М. Хома. Львів : Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. 535 с.
2. Арістотель. Нікомахова етика / пер. з давньогр. В. Ставнюк. Київ : Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
3. Бобро М. П. Аксіологічні та лінгвокультурні параметри концепту життя як складника української концептосфери : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2018. 242 с.
4. Денисевич О. Типи вербальних зв'язків в асоціативних полях рекламної лексики. Типологія та функції мовних одиниць. 2016. № 1(5). С. 41–51.
5. Дзюба Т., Коваленко О. Психологія дорослості з основами геронтопсихології : Навч. посіб. для студентів ВНЗ / ред. В. Моргун. 2013. 172 с.
6. Єрмоленко С. Я. Мінлива стійкість мовної картини світу. Мовознавство. 2009. № 3–4. С. 94–103.
7. Єфимчук Г. Асоціативний експеримент у дослідженні соціолінгвальних особливостей концепту ARROGANCE. Актуальні питання іноземної філології. 2018. № 8. С. 76–81.
8. Калмикова Л., Калмиков Г., Лапшина І., Харченко Н. Психологія мовлення і психолінгвістика : навч. посіб. Фенікс, 2008. 245 с.
9. Канеман Д. Мислення швидке й повільне / пер. з англ М. Яковлев. 5-те вид. Харків : Наш Формат, 2021. 480 с.
10. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму). Львів : Літопис, 2002. 304 с.
11. Кушмар Л. В. Лексика економічної сфери у мовній картині світу українців : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Луганськ, 2011. 20 с.

12. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі / пер. з нім. А. Онишко. Львів : Літопис, 2002. 320 с.
13. Огар А. Суперечливі аспекти поняття «концепт». Проблеми гуманітарних наук. Серія «Філологія». 2013. № 32. С. 242–252.
14. Поліванова О. Є., Гуляєва О. В. До проблеми визначення психологічного змісту поняття «психологічного благополуччя». Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія». 2015. № 1150. С. 34–39.
15. Селігей П. О. Мовна свідомість – шанобливе ставлення до мови. Дивослово. 2012. № 7. С. 40–44.
16. Ткаченко Г. Асоціативний експеримент як засіб пізнання онімів в когнітивній ономастиці. Актуальні проблеми слов'янської філології. 2010. № XXIII, ч. 3. С. 454–460.
17. Фройд З. Невдоволення культурою. Про психоаналіз. Психоаналітичні етюди. Психологія мас та аналіз людського «Я» : електрон. кн. Харків : Фоліо, 2022. 353 с.
18. Фромм Е. Мати чи бути? / пер. з англ. О. Михайлова, А. Буряк. Київ : Світло світогляду, 2010. 222 с.
19. Шевченко О. М. Методика проведення вільного й спрямованого асоціативних експериментів у дослідженні концепту. Actual trends of modern scientific research : abstracts of the 6th International scientific and practical conference, м. Мюнхен, 17–19 січ. 2021 р. 2021. С. 554–558.
20. Афанасьєва Л., Олексенко Р. Феномен щастя в контексті філософського дискурсу. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2019. № 22. С. 16–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2019_22_4 (дата звернення: 11.11.2023).
21. Бенькевич Г. А. Репрезентація концепту «щастя» в латинській фразеології. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2015. № 56. С. 38–40. URL:

- http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_56_14 (дата звернення: 11.11.2023).
- 22.Васянович Є., Дубовик Н. Асоціативний експеримент у період пандемії. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Т. 1, № 44. С. 121–127. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-1-19> (дата звернення: 29.10.2023).
- 23.Вікі. Щастя – Київський університет імені Бориса Грінченка. Вікі Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <http://wiki.kubg.edu.ua/Щастя> (дата звернення: 29.10.2023).
- 24.Воронова В. Концепт «щастя» як поліпредметний об’єкт наукового дослідження: діахронічний аспект. Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку (напрям: мистецтвознавство). 2021. № 37. С. 66–72. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi37.441> (дата звернення: 04.11.2023).
- 25.Гаврищак Л., Борисенко З. Щастя як психологічна категорія. Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Психологія». 2019. № 45. С. 39–51. URL: <https://doi.org/10.24919/2312-8437.45.196994> (дата звернення: 28.10.2023).
- 26.Гвоздецький Я. Тлумачення проблеми щастя в історичному та філософсько-релігійному контексті. Українське релігієзнавство. 2009. № 51. С. 5–13. URL: <https://doi.org/10.32420/2009.51.2071> (дата звернення: 28.10.2023).
- 27.Горох. ЩАСТЯ – ЕТИМОЛОГІЯ. Горох – українські словники. URL: <https://goroh.pp.ua/Етимологія/щастя> (дата звернення: 29.10.2023).
- 28.Добко Т. Д. Св. Тома Аквінський про остаточну мету людського життя в «Сумі теології», I–II. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки». 2011. № 41. С. 84–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhITK_2011_940_41_21 (дата звернення: 11.11.2023).

29. Дробішевська У. Концепт «щастя» в українській і польській фразеології. Етнос і культура. № 8–9. С. 125–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/etnik_2011-2012_8-9_16 (дата звернення: 11.11.2023).
30. Д'яконова О. В. Концепт щастя у віртуальному дискурсі: потенційність чи реалізованість?. Мовні і концептуальні картини світу. 2013. Т. 1, № 46. С. 506–514. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_46\(1\)__60](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_46(1)__60) (дата звернення: 11.11.2023).
31. Зайко К. Лексико-семантичне поле концепту Glück/Щастя в німецькій та українській мовах. Блог вчителя німецької мови. URL: http://deutschina.blogspot.com/p/blog-page_3.html (дата звернення: 29.10.2023).
32. Заремська І. М. Мовна картина світу як об'єкт лінгвістичних досліджень. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. 2011. № 7. С. 396–402. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2011_7_90 (дата звернення: 11.11.2023).
33. Ільєнкова В. В. Дослідження лексико-семантичного поля ЩАСТЯ у світлі вчення про мовну картину світу (на матеріалі гуманітарних наукових досліджень 1963–2015 років). Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика». 2017. № 27. С. 211–217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_2017_27_46 (дата звернення: 11.11.2023).
34. Ільєнкова В. В. Лексико-словотвірне гніздо з домінантою «щастя» та його дериваційна семантика. Закарпатські філологічні студії. 2019. Т. 1, № 11. С. 11–16. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2019_11\(1\)__4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2019_11(1)__4) (дата звернення: 11.11.2023).
35. Ільєнкова В. В. Особливості вербалізації концепту ЩАСТЯ (на матеріалі сучасного українського медійного дискурсу). Науковий вісник

- Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2018. Т. 3, № 32. С. 38–42. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2018_32\(3\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2018_32(3)_13) (дата звернення: 11.11.2023).
36. Ільєнкова В. В. Синонімічний ряд до слова щастя в українській мові. Лінгвістичні дослідження. 2020. № 52. С. 18–27. URL: <https://doi.org/10.34142/23127546.2020.52.03> (дата звернення: 28.10.2023).
37. Ісаєва М. Є. Визначення поняття «щастя»: педагогічний аспект. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. 2015. № 1. С. 32–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdytp_2015_1_11 (дата звернення: 11.11.2023).
38. Кордонець О. А. Осмислення концепту щастя в мініатюрах Богдана Лепкого «Цвіт щастя» та «Щастя» Лесі Українки. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія». 2015. № 2 (34). С. 55–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2015_2_13 (дата звернення: 11.11.2023).
39. Коцюба З. Г. Концептуалізація щастя в побутовій свідомості слов'ян, германців і романців (на матеріалі паремій). Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. 2012. № 1. С. 264–268. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_fi_2012_1_55 (дата звернення: 11.11.2023).
40. Нікітчук У. І., Федун В. П. Операціоналізація поняття «психоемоційне благополуччя особистості». Науковий вісник ужгородського національного університету. Серія «Психологія». 2022. № 3. С. 20–25. URL: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.3.4> (дата звернення: 28.10.2023).
41. Сакало О. Є., Степаненко С. В. Національне щастя та державна політика щодо його формування. Бізнес інформ. 2020. Т. 12, № 515. С. 6–13. URL:

<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-6-13> (дата звернення: 28.10.2023).

42. Солдатова С. М. Паремії на позначення «щастя» у мовній картині німецького народу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика». 2018. Т. 2, № 34. С. 89–92. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_2018_34\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_2018_34(2)_20) (дата звернення: 11.11.2023).
43. Спиридонова Л. К. Асоціативний експеримент як засіб дослідження образу світу. Наука і освіта. 2015. № 1. С. 152–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2015_1_30 (дата звернення: 11.11.2023).
44. Юрценюк О. Когнітивно-поведінкова терапія. Буковинський державний медичний університет. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/kognityvno-povedinkova-terapiya/> (дата звернення: 12.11.2023).
45. Burgess T. Information Systems Services. Guide to the Design of Questionnaires. A general introduction to the design of questionnaires for survey research. University of Leeds, 2001. 27 p.
46. Myers D. G. Exploring psychology. New York : Worth Publishers, 1996. 544 p.
47. Norris P., Inglehart R. Cosmopolitan communications: cultural diversity in a globalized world. Cambridge University Press, 2009. 446 p.
48. Rosch E. H. Principles of categorization. Cognition and categorization. 1978. P. 27–48.
49. Style C. Brilliant positive psychology: what makes us happy, optimistic and motivated. Pearson Education, Limited, 2011. 296 p.
50. Zsarnóczaiová Ž. Методика асоціативного експерименту. Slavica Slovaca. 2020. Т. 1, № 55. С. 69–81.
51. Bortun B. O. Analysis of the structure of the associative stimulus field “constructive conflict”. The european journal of education and applied

- psychology. 2021. No. 1–2. P. 9–13. URL: <https://doi.org/10.29013/ejeap-21-1.2-9-13> (date of access: 29.10.2023).
52. Dunn D. S., Fisher D. Handbook of social psychology (5th ed., 2 vols.). Edited by Susan T., Fiske Daniel T., Gilbert and Gardner, Lindzey 2010 Hoboken, NJ: Wiley. Journal of social and clinical psychology. 2010. Vol. 29, no. 8. P. 945–948. URL: <https://doi.org/10.1521/jscp.2010.29.8.945> (date of access: 28.10.2023).
53. Gruber J., Mauss I. B., Tamir M. A dark side of happiness? How, when, and why happiness is not always good. Perspectives on psychological science. 2011. Vol. 6, no. 3. P. 222–233. URL: <https://doi.org/10.1177/1745691611406927> (date of access: 28.10.2023).
54. Landes X. Building happiness indicators some philosophical and political issues. Les ateliers de l'éthique. 2015. Vol. 10, no. 2. P. 4–37. URL: <https://doi.org/10.7202/1035325ar> (date of access: 27.10.2023).
55. Melnyk I., Holoïukh L., Kalishchuk D., Levchuk I. Verbal markers of the concept of peace: psycholinguistic and lexical analyses. East european journal of psycholinguistics. 2020. Vol. 2, no. 7. P. 214–230. URL: <https://doi.org/10.29038/eejpl.2020.7.2.mel> (date of access: 29.10.2023).
56. Minkov M., Bond M. H. A genetic component to national differences in happiness. Journal of happiness studies. 2016. Vol. 18, no. 2. P. 321–340. URL: <https://doi.org/10.1007/s10902-015-9712-y> (date of access: 28.10.2023).
57. Yates D. Researchers look for ingredients of happiness around the world. News Bureau | ILLINOIS. URL: <https://news.illinois.edu/view/6367/205291> (date of access: 29.10.2023).

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and flourishes, located in the upper right corner of the page.

ДОДАТКИ

Додаток А

Асоціативний експеримент у дослідженні концепту «щастя»

1) Шановний учаснику!

Допоможіть будь ласка у проведенні асоціативного експерименту.

Просимо вас максимально швидко відповісти на кожне слово-стимул словом, що першим спадає на думку.

2) Запитання демографічного характеру:

1. Вкажіть Ваш вік

- 18–35
- 36–60

2. Оберіть Вашу стать

- Чоловіча
- Жіноча

3. Вкажіть Ваш рід занять

3) Основна частина анкети:

Наведіть слово-асоціацію до таких стимулів:

1. ЩАСТЯ
2. УСПІХ
3. РАДІСТЬ
4. БЛАГО
5. ЗАДОВОЛЕННЯ
6. НАСОЛОДА
7. БЛАГОДЕНСТВО

8. ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ

9. БЛАЖЕНСТВО

10. РОЗВИТОК

11. ПРИМАРА

12. ДОЛЯ

13. ЛЮБОВ

14. ФОРТУНА

Додаток Б

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул ЩАСТЯ

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
сім'я	13	6	7
мир	10	4	6
любов	10	6	4
родина	9	1	8
здоров'я	6	3	3
гармонія	6	2	4
спокій	5	2	3
радість	5	3	2
посмішка	4	4	0
дитина	3	2	1
обійми	3	1	2
дім	3	1	2
діти	3	1	2
свобода	3	1	2
кохання	2	1	1
домівка	2	1	1
бути разом	2	0	2
співучасть	1	1	0
затишок	1	0	1
міф	1	0	1
тиша	1	0	1
відчуття	1	0	1
життя	1	0	1
успіх	1	1	0
лад у родині	1	1	0
дружина	1	1	0
світло	1	0	1
воля	1	0	1
момент	1	1	0
сенс	1	1	0
гроші	1	1	0
тепло	1	0	1
смерть	1	1	0
умиротворення	1	0	1
благополуччя	1	1	0
самореалізація	1	1	0
задоволення	1	1	0
мертва русня	1	0	1
рідні живі і здорові	1	1	0
мати те, що маєш	1	1	0

Додаток В

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул УСПІХ

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
гроші	15	10	5
досягнення	11	5	6
робота	10	3	7
праця	6	3	3
визнання	4	3	1
перемога	4	0	4
удача	4	2	2
достаток	4	1	3
кар'єра	4	2	2
задоволення	3	2	1
радість	3	0	3
реалізація	3	2	1
благополуччя	2	0	2
самореалізація	2	1	1
старанність	1	1	0
просування	1	1	0
задоволеність	1	0	1
непостійний	1	0	1
керувати	1	0	1
навчання	1	1	0
мета	1	1	0
самопізнання	1	1	0
дитина	1	0	1
авторитет	1	1	0
вдоволення	1	0	1
діти	1	0	1
гордість	1	1	0
посмішка	1	1	0
яскраво	1	0	1
допомога	1	1	0
шлях	1	1	0
блискавка	1	0	1
результат	1	0	1
мати улюблену справу	1	1	0
знайти себе	1	0	1
мати все	1	1	0
позитивний результат	1	0	1
коли все заплановане вдається	1	0	1
любє діло	1	0	1
цілеспрямованість	1	1	0
незалежність	1	0	1
саморозвиток	1	1	0

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
труд	1	1	0
добробут	1	0	1
посада	1	0	1
щастя	1	0	1
світло	1	1	0
дихати повною груддю	1	1	0
кар'єрний зріст	1	0	1
багатство	1	0	1
впевненість	1	1	0

Додаток Г

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул РАДІСТЬ

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
посмішка	14	6	8
сміх	11	7	4
діти	9	4	5
усмішка	5	2	3
дитина	4	0	4
життя	4	0	4
родина	4	3	1
друзі	3	2	1
задоволення	3	0	3
настрій	3	0	3
сонце	3	2	1
мир	2	0	2
подорожі	2	1	1
тепло	2	1	1
сім'я	2	1	1
щастя	2	0	2
книга	2	2	0
свято	1	1	0
емоції	1	0	1
момент	1	1	0
п'ятниця	1	1	0
тяжка праця	1	1	0
відпочинок	1	1	0
відпустка	1	1	0
алкоголь	1	0	1
котики	1	0	1
коли все добре на душі	1	1	0
задоволеність	1	0	1
любов	1	0	1
душевний спокій	1	0	1
дочка	1	0	1
сінабон	1	1	0
жовта	1	0	1
губи	1	0	1
м'яч	1	0	1
гармонія	1	1	0
веселощі	1	1	0
смачна їжа	1	1	0
радість	1	1	0
піднесення	1	0	1
зустріч	1	1	0
щирість	1	1	0

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
захоплення	1	1	0
успіх	1	1	0
визнання	1	0	1
гумор	1	0	1
свобода	1	1	0
гроші	1	1	0
бажання	1	1	0
мертві орки	1	0	1
час з рідними	1	1	0
здоров'я рідних	1	0	1
бути здоровим	1	0	1
спокій	1	1	0

Додаток Д

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул БЛАГО

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
добро	11	5	6
гроші	11	6	5
мир	8	5	3
здоров'я	8	2	6
допомога	6	3	3
комфорт	4	2	2
спокій	4	3	1
користь	4	2	2
доброта	3	0	3
сім'я	3	2	1
забезпеченість	2	2	0
дім	2	0	2
затишок	2	0	2
будинок	2	1	1
майно	1	1	0
рішення	1	1	0
батьки	1	0	1
прокидатися	1	0	1
взаємодопомога	1	0	1
обійми	1	1	0
життя	1	0	1
здобутки	1	0	1
турбота	1	0	1
жертва	1	1	0
робота	1	1	0
праця	1	1	0
вдячність	1	0	1
результат	1	0	1
повага	1	1	0
заслуга	1	1	0
дар	1	0	1
можливість	1	0	1
правда	1	0	1
благодійність	1	0	1
добрі вчинки	1	0	1
стабільність	1	0	1
репарації	1	0	1
машина	1	1	0
духовний стан	1	1	0
гармонія	1	1	0
мандрування	1	0	1
легкість	1	1	0

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
винагорода	1	0	1
віра	1	0	1
задоволення	1	1	0
своє житло	1	1	0
м'яке	1	0	1
все у достатку	1	0	1
посмішки рідних	1	0	1
звільнені українські території	1	1	0
відсутнє	1	0	1
пригощання	1	0	1
добра справа	1	1	0
бути щасливим і здоровим	1	1	0
злагодження	1	1	0
коли все добре у моїй родині	1	1	0

Додаток Е

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул ЗАДОВОЛЕННЯ

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
насолада	8	4	4
секс	7	5	2
спокій	5	2	3
посмішка	3	1	2
їжа	3	1	2
книги	3	3	0
результат	3	2	1
відпочинок	3	1	2
радість	3	2	1
життя	2	1	1
успіх	2	1	1
хобі	2	1	1
результативність	2	0	2
приємність	2	1	1
подорож	2	1	1
емоція	2	0	2
масаж	2	0	2
самореалізація	2	2	0
солодоці	2	1	1
потреба	2	0	2
кохання	2	0	2
покупка	1	1	0
сміх	1	0	1
смачно	1	0	1
перемога над собою	1	1	0
мертва русня	1	1	0
легкість	1	0	1
шоколад	1	0	1
розвиток	1	1	0
шопінг	1	1	0
розваги	1	0	1
кохати	1	0	1
лучезарність	1	0	1
свобода	1	0	1
діяльність	1	0	1
щастя дітей	1	0	1
плавання в басейні	1	0	1
досягнення мети	1	1	0
коли посміхаються найближчі люди	1	1	0
допомога	1	0	1
відчуття	1	0	1

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
відпустка	1	1	0
мандрівка	1	0	1
любов	1	0	1
читання	1	0	1
насичення	1	1	0
природа	1	1	0
сходити на побачення	1	0	1
обійми	1	1	0
комфорт	1	0	1
музика	1	0	1
сон	1	1	0
наповненість	1	1	0
дитина	1	0	1
час з друзями	1	1	0
здоров'я	1	0	1
минтуси	1	0	1
стабільність	1	1	0
почуття	1	1	0
все по плану	1	1	0
скиглення русні	1	0	1
кайф	1	1	0
задоволеність	1	0	1
смакування	1	1	0
веселощі	1	1	0
чізкейк	1	1	0
друзі	1	1	0
ендорфіни	1	1	0
творчість	1	0	1
гармонія	1	0	1
компанія	1	1	0

Додаток Ж

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул НАСОЛОДА

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
секс	13	5	8
відпочинок	9	4	5
їжа	8	7	1
кава	5	0	5
задоволення	5	2	3
радість	4	3	1
кохання	4	1	3
кайф	3	1	2
поцілунок	3	1	2
цукерки	3	3	0
шоколад	2	1	1
сміх	2	2	0
приємно	2	1	1
приємність	2	2	0
смак	2	1	1
море	2	0	2
природа	2	1	1
солодке	2	0	2
утіха	1	0	1
приємні відчуття	1	0	1
почуття	1	1	0
позитив	1	0	1
смакота	1	0	1
смаколик	1	1	0
спокуса	1	0	1
спа	1	0	1
солодощі	1	0	1
солодко	1	0	1
віскі	1	1	0
успіх	1	0	1
фільм	1	0	1
музика	1	1	0
мир	1	0	1
заплющені очі	1	0	1
млість	1	0	1
цукор	1	1	0
апельсин	1	0	1
полуниця	1	1	0
коли здійснилася мрія	1	0	1
спілкування	1	0	1
момент	1	1	0
відпустка	1	0	1

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
тиша	1	1	0
чорний чай	1	1	0
повітря	1	0	1
любов	1	1	0
нефільтроване	1	1	0
емоції	1	1	0
безтурботність	1	1	0
насолода	1	1	0
спокій	1	0	1
мертве *****	1	0	1
течія	1	1	0
ейфорія	1	0	1
блаженство	1	1	0
творчість	1	0	1
проявленість	1	1	0

Додаток 3

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул БЛАГОДЕНСТВО

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
спокій	21	10	11
допомога	6	1	5
безтурботність	6	3	3
достаток	3	1	2
сім'я	3	1	2
процвітання	3	2	1
мир	3	1	2
гармонія	3	3	0
море	3	2	1
блаженство	3	2	1
життя	2	1	1
безтурботне життя	2	0	2
благополуччя	2	1	1
подорожі	2	1	1
щастя	2	1	1
церква	2	1	1
духовність	2	0	2
сон	2	2	0
добро	1	0	1
добробут	1	0	1
сонячно	1	1	0
сонячний день	1	0	1
релігія	1	0	1
незнайоме	1	0	1
мирне майбутнє	1	1	0
умиротворення	1	0	1
смерть	1	1	0
приємні справи	1	0	1
тиша	1	1	0
вища насолода	1	0	1
розкіш	1	0	1
поміч	1	0	1
навчання	1	1	0
успіх	1	1	0
божеслужіння	1	1	0
віра	1	1	0
відпочинок за кордоном	1	0	1
всі рідні вдома	1	1	0
родичі	1	0	1
рівність	1	1	0
волонтери	1	1	0
волонтерство	1	1	0

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
благоденство	1	1	0
чистий	1	0	1
затишок	1	0	1
насолада	1	0	1
безпека	1	0	1
добра справа	1	0	1
відкритість	1	0	1
задоволення своїх потреб	1	0	1
весна	1	1	0
людяність	1	1	0
багатство	1	0	1
відпочинок	1	0	1
щирість	1	1	0
свята в сім'ї	1	1	0
будинок	1	0	1
вихідний	1	1	0
задоволення	1	1	0
донати ЗСУ	1	0	1

Додаток И

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул
ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
гроші	22	11	11
достаток	11	1	10
впевненість	7	3	4
комфорт	5	3	2
робота	4	3	1
дохід	4	2	2
статки	3	1	2
спокій	3	2	1
незалежність	3	3	0
успіх	3	2	1
багатство	2	1	1
стабільність	2	2	0
мати все, що потрібно	2	0	2
здоров'я	2	1	1
мирне небо над головою	1	1	0
висока зарплатня	1	1	0
добробут	1	0	1
самовпевненість	1	0	1
безтурботність	1	1	0
минуле	1	0	1
самодостатність	1	1	0
ціль	1	0	1
баланс	1	0	1
благо	1	0	1
яхта	1	1	0
мандрівки	1	0	1
хліб	1	0	1
фінансовий спокій	1	0	1
дім	1	0	1
лікування	1	1	0
коли маєш усе, що бажаєш	1	0	1
долар	1	0	1
родина не працює	1	1	0
удосталь	1	0	1
фундамент	1	0	1
матеріальне благо	1	1	0
західна зброя	1	0	1
5 літрів	1	1	0
гарний заробіток	1	0	1
благополуччя	1	1	0
бажання розвиватись	1	1	0

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
стіна	1	1	0
родина	1	0	1
ситість	1	0	1
своя справа	1	0	1
купляти харчі, не замислюючись над вартістю	1	1	0
мир	1	0	1
забор	1	0	1
прибуток	1	1	0
свобода	1	1	0
чоловік	1	0	1
доступність	1	1	0
щастя	1	1	0

Додаток К

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул БЛАЖЕНСТВО

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
відпочинок	11	5	6
щастя	7	2	5
насолюда	7	5	2
море	5	1	4
задоволення	5	1	4
ейфорія	4	1	3
екстаз	4	4	0
секс	3	1	2
мир	3	1	2
рай	3	3	0
спокій	3	1	2
їжа	2	2	0
релакс	2	0	2
кайф	2	1	1
сон	2	2	0
умиротворення	2	1	1
духовність	2	1	1
нірвана	2	1	1
шоколад	2	0	2
поклоніння	1	1	0
мить	1	1	0
пиво	1	0	1
піднесеність	1	0	1
ляпота	1	0	1
мандрівка	1	0	1
досягнення успіху	1	1	0
коли нічого не болить	1	1	0
душевний спокій	1	0	1
тиша	1	1	0
десерт	1	1	0
бог	1	1	0
найвищий ступінь задоволення	1	0	1
успіх	1	0	1
сонце	1	0	1
хмара	1	1	0
любов	1	0	1
релігія	1	1	0
мальдіви	1	0	1
здоров'я	1	0	1
гроші	1	1	0
світ	1	1	0
солодоці	1	0	1

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
спів церковного хору	1	1	0
благодать	1	0	1
гай	1	0	1
стан душі	1	0	1
пінчер	1	1	0
ранок	1	0	1
гармонія	1	1	0
прийняття	1	1	0
***** на колінах	1	0	1
ванна	1	0	1
10 літрів	1	1	0
сім'я	1	0	1
перемога	1	1	0
Софія Київська	1	0	1
дифузія	1	1	0
кава	1	0	1
відкритись	1	1	0
досуг	1	0	1

Додаток Л

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул РОЗВИТОК

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
навчання	22	8	14
рух	9	3	6
кар'єра	6	3	3
ріст	5	3	2
прогрес	5	1	4
праця	5	4	1
самовдосконалення	5	1	4
знання	4	2	2
успіх	4	1	3
шлях	3	3	0
книга	3	1	2
пізнання	2	0	2
старання	2	2	0
освіта	2	1	1
читання	2	0	2
вверх	1	1	0
отримувати нові знання	1	1	0
вивчення нового	1	1	0
майбутнє	1	0	1
зростання	1	0	1
відсутній	1	0	1
досягнення	1	1	0
технології	1	1	0
курси	1	1	0
кожен день робити улюблену справу	1	1	0
реалізація	1	0	1
цікаво	1	0	1
набуття нових корисних навичок	1	1	0
швидкість	1	0	1
книги	1	1	0
дослідження	1	1	0
робота	1	1	0
задоволення	1	1	0
збільшення	1	0	1
удосконалення	1	1	0
обучение	1	0	1
поштовх	1	1	0
час	1	1	0
мова	1	0	1
стонкс	1	1	0
продвинутість	1	0	1

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
Вивчання	1	1	0
мотивація	1	0	1
ЄС	1	0	1
цілеспрямованість	1	0	1
наполегливість	1	1	0
стимул	1	1	0
гра	1	0	1

Додаток М

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул ПРИМАРА

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
привид	11	6	5
страх	8	6	2
сон	6	2	4
туман	5	3	2
мрія	5	2	3
тінь	4	0	4
видіння	3	1	2
ілюзія	3	2	1
міраж	3	1	2
марєво	3	3	0
нісенітниця	2	2	0
майбутнє	2	1	1
смерть	2	2	0
щось дивне	2	1	1
каспер	2	1	1
спогади	2	1	1
химера	2	1	1
уява	2	2	0
омана	2	1	1
невідоме	2	1	1
впіймати	1	1	0
кошмар	1	0	1
самонавіювання	1	1	0
СРСР	1	0	1
фантазія	1	1	0
незвичайне	1	0	1
щось несправжнє	1	1	0
паранормальне явище	1	0	1
нереальність	1	0	1
надія	1	0	1
не існують	1	1	0
біла фігура	1	1	0
тьма	1	0	1
аморфність	1	0	1
надумалось	1	0	1
свідомість	1	0	1
померлий	1	1	0
примара	1	1	0
злий дух	1	0	1
забезпеченість	1	0	1
непорозуміння	1	0	1
вчорашній день	1	0	1

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
видум	1	1	0
неіснуючий	1	0	1
друзі	1	1	0
поганий зір	1	0	1
ненативність	1	1	0
пиха	1	0	1
плоскоземельє	1	0	1
досада	1	0	1
бачення бажаного	1	0	1
вовк	1	0	1
вигадана істота	1	0	1
дух	1	0	1
минуле	1	1	0
обман	1	0	1
настороженість	1	0	1
розлад	1	1	0
війна	1	0	1
темрява	1	0	1
нереальна істота	1	0	1

Додаток Н

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул ДОЛЯ

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
життя	19	6	13
шлях	10	6	4
вибір	6	4	2
призначення	4	3	1
рок	3	2	1
неминучість	3	1	2
воля	3	2	1
життєвий шлях	2	1	1
дорога	2	0	2
міф	2	1	1
у кожного своя	2	0	2
зірка	2	2	0
випадковість	1	1	0
випадок	1	1	0
рулетка	1	0	1
жереб	1	0	1
сам собі власник своєї долі	1	1	0
відмазка	1	1	0
хлопець	1	1	0
тенденція	1	0	1
справедливість	1	0	1
тяжка	1	1	0
щаслива	1	1	0
щастя	1	1	0
смерть	1	0	1
сумлінна праця	1	1	0
подія	1	0	1
талан	1	0	1
стежка	1	1	0
удача	1	0	1
бізнес	1	0	1
розвиток	1	0	1
своя	1	0	1
дароване Богом	1	1	0
свобода	1	0	1
журба	1	0	1
колесо долі	1	1	0
мислення	1	0	1
діти	1	0	1
кіндер-сюрприз	1	1	0
невизначеність	1	1	0
не вірю	1	0	1

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
книжки	1	1	0
випробування	1	1	0
обставини	1	0	1
сміливість	1	1	0
визначеність	1	1	0
доля	1	0	1
всесвіт	1	0	1
відповідальність	1	0	1
звички	1	0	1
знак	1	1	0
судьба	1	0	1
те, що людина сама збудувала	1	0	1
в наших руках	1	1	0
добро	1	0	1
віра	1	1	0
русня у кам'яному столітті	1	0	1
сила	1	1	0
кохана людина	1	0	1
обреченість	1	1	0
розум	1	0	1
мир	1	0	1
горько	1	0	1
незмінність	1	1	0
взаємність	1	0	1

Додаток II

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул ЛЮБОВ

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
почуття	12	0	12
щастя	11	5	6
сім'я	5	1	4
кохання	6	4	2
теплота	6	3	3
чоловік	5	2	3
родина	4	3	1
піклування	3	1	2
повага	2	1	1
дружина	2	1	1
задоволення	2	1	1
те що дано не кожному	1	1	0
безумовно	1	1	0
челендж	1	1	0
торкатися	1	0	1
назавжди	1	1	0
відносини	1	1	0
зло	1	0	1
вдячність	1	0	1
радість	1	0	1
серце	1	1	0
турбота	1	1	0
загадка	1	1	0
батьки	1	1	0
почуття прихильності	1	0	1
сенс життя	1	0	1
взаєморозуміння	1	1	0
невідємність	1	0	1
жінка	1	0	1
ЗСУ	1	0	1
душа	1	1	0
такос з курки	1	1	0
обійми	1	1	0
політ	1	0	1
червоне	1	1	0
підтримка	1	1	0
відданість	1	1	0
ласки	1	0	1
натхнення	1	1	0
пара	1	1	0
вічність	1	1	0
ніжність	1	1	0

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
вічна	1	0	1
крила	1	1	0
захист	1	1	0
це те що надає крила	1	1	0
самовідданість	1	0	1
довіра	1	0	1
наповненність	1	1	0
спокій	1	0	1
надійність	1	1	0
звичка	1	0	1
люди	1	0	1
труднощі	1	1	0
ненависть	1	1	0
міць	1	0	1
серцебиття	1	1	0
книжкові хлопці	1	1	0
прихильність	1	0	1
шлюб	1	1	0
стан душі	1	0	1
любов	1	0	1
бог	1	0	1
життя	1	0	1
жертва	1	0	1

Додаток Р

Таблиця частотного розподілу слів-реакцій на слово-стимул ФОРТУНА

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
удача	16	7	9
везіння	12	6	6
вдача	9	3	6
успіх	9	2	7
випадок	5	2	3
лотерея	4	2	2
рулетка	3	0	3
азарт	3	2	1
колесо	3	3	0
казино	2	1	1
шанс	2	0	2
неочікуваність	2	2	0
доля	2	0	2
щастя	2	2	0
з'явитися в потрібному місці в потрібний час	1	1	0
випадковість	1	1	0
випадкова радість	1	0	1
ймовірність	1	1	0
чудово	1	0	1
случайність	1	0	1
оптимізм	1	0	1
міф	1	1	0
гроші	1	1	0
любить сміливих	1	1	0
друзі	1	0	1
клевер	1	1	0
улюбленець	1	1	0
наступ	1	0	1
можливості	1	1	0
рідко	1	1	0
нестабільна	1	1	0
джекпот	1	0	1
радість	1	0	1
непередбачуваність	1	0	1
пташка	1	1	0
час	1	1	0
гра	1	1	0
уважність	1	0	1
мінлива	1	1	0
миттєва	1	0	1
везе	1	1	0

Слово-реакція	К-сть використання	18–35	36–60
перемога	1	0	1
омана	1	1	0
життя в кайф	1	0	1
виграш	1	0	1
щось потойбічне	1	1	0
безтурботність	1	0	1
пощастило	1	0	1
ненадійність	1	0	1
життя	1	1	0
колесо фортуни 10 аркан	1	1	0
ризик	1	0	1

Анотація

Мараховська В. М. Концепт щастя у мовній свідомості українців залежно від вікового параметру

Запропоноване дослідження зосереджене на вивченні різних ступенів свідомості, що впливають на концепт щастя. Цей міждисциплінарний об'єкт вивчення має широкий спектр взаємодії з різними науковими дисциплінами та є предметом багатьох дискусій щодо його використання, значення та культурних відмінностей. Мета роботи – розглянути концепт щастя у сучасному науковому дискурсі та розкрити його у мовній картині світу українців залежно від вікового параметру. Концепт «щастя» розглядався як міждисциплінарний об'єкт дослідження у філософських, психологічних, економічних, релігійних, педагогічних та культурологічних матеріалах. Особлива увага приділялася концепту «щастя» у мовознавстві. Також у роботі розкрито сутність та специфіку асоціативного експерименту як інструменту лінгвістичних досліджень. Було досліджено закономірності вибору асоціацій з концептом та проведено асоціативний експеримент, під час якого учасники запропонували слова-асоціації, пов'язані з концептом «щастя». Проаналізувавши результати експерименту, ми сформуваємо асоціативні поля до кожного слова, вивели смислові групи та описали типи реакцій. Систематизовані дані дослідження дозволили нам описати мовну картину світу українців за віковим параметром. У мовній картині світу українців вікової категорії 18–35 співвідношення «щастя – гроші», «щастя – спокій», «щастя – секс» є провідними. А у мовній картині світу українців вікової категорії 36–60 концепт щастя розкривається у таких значеннях «щастя – гроші», «щастя – навчання», «щастя – життя», «щастя – почуття», «щастя – відпочинок», «щастя – спокій», «щастя – достаток». Був проведений та проілюстрований повний аналіз результатів вільного асоціативного експерименту. Отримані висновки, можуть бути використані як

основа для подальших досліджень концепту «щастя» та мовної картини світу українців.

Ключові слова: концепт, щастя, мовна свідомість, мовна картина світу, асоціативний експеримент, віковий параметр, психолінгвістика.

Summary

Marakhovska V. The concept of happiness in the linguistic consciousness of Ukrainians depending on the age parameter

The proposed research focuses on the study of different degrees of consciousness that influence the concept of happiness. This interdisciplinary object of study has a wide range of interactions with different scientific disciplines and is the subject of many discussions about its use, meaning, and cultural differences. The purpose of the paper is to examine the concept of happiness in modern scientific discourse and to reveal it in the linguistic picture of the world of Ukrainians depending on the age parameter. The concept of “happiness” was considered an interdisciplinary object of research in philosophical, psychological, economic, religious, pedagogical, and cultural materials. Particular attention was paid to the concept of “happiness” in linguistics. The essence and specifics of the associative experiment as a tool for linguistic research are also revealed. The patterns of choosing associations with the concept were studied and an associative experiment was conducted, during which participants offered word associations related to the concept of “happiness”. After analyzing the results of the experiment, we formed associative fields for each word, derived semantic groups, and described the types of reactions. The systematized data of the study allowed us to describe the linguistic world-image of Ukrainians by age parameter. In the linguistic world-image of Ukrainians aged 18–35, the correlations “happiness – money”, “happiness – peace”, and “happiness – sex” are leading. And in the linguistic world-image of Ukrainians aged 36–60, the concept of happiness is revealed in the following meanings: “happiness – money”, “happiness – studying”, “happiness – life”, “happiness – feelings”, “happiness – rest”, “happiness – peace”, “happiness – prosperity”. A full analysis of the results of the free association experiment was conducted and illustrated. The conclusions obtained can be used as a basis for further research on the concept of “happiness” and the linguistic world-image of Ukrainians.

Key words: concept, happiness, language consciousness, linguistic world-image, associative experiment, age parameter, psycholinguistics.